

॥ ओ३म् तत्सत्परमात्मने नमः ॥

रामरक्षा तथा ज्ञानमाळा.

तेमज अध्यात्मिक पढानो स्वल्प संग्रह.

स्वर्गवासी पंढ्या डाडोरलाल विश्वनाथ,

अमना समर्पार्थे

विना मूढ्ये

यीमनलाल डाडोरलाल तरुथी,

प्रेमपूर्वक लेट.

आवृत्ति णीळ प्रत १०००.

‘देशी मित्र’ अनेजत प्रीन्टींग प्रेस, -सुरत.

संवत् १९५२.

ગાંધીજીના વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગાંધીજીના ગ્રંથાલયમાંથી તારું કોઈ નથી.

૧૫૬૨
૫૨:૪

ધન્યાશ્રી.

કેશવ કોઈ નથી અહિં તારું.

આ ભૂતાવળમાં ભરમાઈ માંકર માંડે માંડે:—ટેક.

ભાઈ ભરોસે કોને બેઠો, મેલબધું અધીઆરું;

સુત સેવક સબધી સ્વાર્થી, શું કરી આપે સાંડે ?

કેશવ૦

ધન યૌવનને ધામ ધરાદિક, બેતાં સર્વ જનારું;

અનુભવ છે તોપણ ઉઘે છે, એજ મહા અધારું;

કેશવ૦

જેની પર આધાર બધો છે, તે તન પણ પડનારું;

બલમાંથી બધાઈ રહ્યો શું, ગાળે મોતનગારું;

કેશવ૦

હાથ પસારી હાથ જવાનું, સમજીજ સંભારું;

સાચું હરિપદ એક શરણુ છે, પ્રાણુચકી કર પ્યારું;

કેશવ૦

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજરાતી કૌપીરાબિદ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૫૬૨

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રામ રસા ન યા જાનમાળા

વિષય ૫૨ : ૪

ઉદ્દેશ.

માયામાં લપટાયલા સાંસારિક ઉપાધિઓમાં બદ્ધ થવોનું પારલૌકિક શ્રેય દક્ષ ધર્માચરણથી પોતાની જીંદગી માળવામાં છે. જેને પરલોકનો ભય છે તેમજ આ લોકમાં પોતાની જીંદગી સુખ રૂપ બનાવવાની ઇચ્છા છે તેણે ધર્મ સંબંધી જ્ઞાન અવશ્ય સંપાદન કરવું. ધર્મ સંબંધી જ્ઞાન શાસ્ત્રદ્વારા મેળવી શકાય છે. કલીકાલમાં સ્વલ્પ આયુષ્યને લીધે તેમજ અવહારિક ઉપાધિઓને લીધે મુમુક્ષુ જીવો ધર્મ ગ્રંથોનું અવલોકન યથાર્થ કરી શકતા નથી. **કલૌત્તરિકીર્તનાત્** એ માહાવાક્યથી કલિયુગમાં ઇશ્વરી જ્ઞાન કેવલ નામસંતીર્તનથી સિદ્ધ થાય છે. જેથી આ પુસ્તકનું મનન તેમજ શ્રવણ તેમજ નિદધ્યાસન થવાથી પારલૌકિક સુખની પ્રાપ્તિ કરી શકાશે, એવો માહરો દૃઢ વિશ્વાસ થવાથી વિના મૂલ્યે આ પવિત્ર ગ્રંથ ભેટ તરીકે માહરા આત્મિક વર્ગમાં વહેંચવામાં આવ્યો છે. અને તો નિત્ય નીયમેમાં આખો પાઠ અગર એક પણ શ્લોક અગર એક પણ લીટી શુદ્ધ ભાવનાથી શ્રદ્ધાપૂર્વક વાંચવામાં આવશે તો આત્મિક કલ્યાણ થશે ! અસ્તુ.

કર્તવ્ય.

“ હું કોણ છું ? સંસારમાં ક્યાંથી આવ્યો છું ? શું કરવું જોઈએ ? આ વિચાર મનુષ્યે હિમ્મેશાં કરવો જોઈએ. આ વિચાર ઘણો સમય કરવાથી મનુષ્યનું મન તત્ત્વજ્ઞાન મેળવવાની ઇચ્છા કરે છે. જ્યારે તત્ત્વજ્ઞાનની અભિલાષા થાય ત્યારે શ્રાત્રીય અને બ્રહ્મનિષ્ઠ સદ્ગુરુને શરણે જઈ તેની પાસે જ્ઞાનનો ઉપદેશ લેવો. પૃથ્વીની માફક સુખ દુઃખ સહન કરવાં. ધર્મનું રક્ષણ કરવું. હૃદયમાં જરા પણ તમોભાવ ન રાખવો. ગુરૂના અને શાસ્ત્રના વચનપર વિશ્વાસ રાખવો. કહેવું કંઈ અને કરવું કંઈ એવી દાંભિક વૃત્તિનો ત્યાગ કરવો, સત્સમાગમ કરવો, ક્ષમા, દયા, સરલતા, શમદમાદિ સદ્ગુણોનું સેવન કરવું. વિવેક વૈરાગ્ય સાથે પરમ મિત્રતા કરવી, અને આત્મ ચિંતનન નિરંતર કરવું. જેથી જ્ઞાનમય અનંત ઇશ્વરની પ્રાપ્તિ સદ્ગતિમાં થશે !

વિષય વાસનાથી હંમેશા બચતા રહેવું.

જગત ભરમાં આત્મ દૃષ્ટિ રાખવી.

મનોમંદિરમાં નિત્ય અને અવિનાશી પરબ્રહ્મનું અચળ સ્થાન કરવું.

આજ મનુષ્ય શરીર ધારી જીવનું પરમ કર્તવ્ય છે.

આ સીવાય બીજો મુક્તિનો ઉપાય નથી. ”

ભગવાન્ શંકરાચાર્ય.

॥ શ્રી ગણેશાયનમઃ ॥

શ્રીસીતારામચંદ્રામ્યાંનમઃ ॥ અસ્ય શ્રીરામરક્ષાસ્તોત્રમંત્રસ્ય ॥ બુધકૌશિક-
કઋષિઃ ॥ શ્રીસીતારામચંદ્રોદેવતા ॥ અનુષ્ટુપ્છંદઃ ॥ સીતાશક્તિઃ ॥
શ્રીમદ્ધનૂમાનકીલકં ॥ શ્રીરામચંદ્ર પ્રીત્યર્થેરામરક્ષાસ્તોત્ર જપેધિનિયોગઃ ॥
અથ ધ્યાનં ॥ ધ્યાયેદાજાનુબ્રાહ્મૈશ્વરશરધનુપં વદ્વ્યવસ્થાસનસ્થં ॥ પીતંવાસો-
વસાનંનવકમલદલસ્પર્દિનેત્રંપ્રસન્નં ॥ વામાંકારુદ્ધ સીતામુલ્લસ્યકમિલલ્લો-
ચનંનીરદામંનાનાલંકારદીપ્તંદધતમુરુજટામંડલંરામચંદ્ર ॥ ૧ ॥ ઇતિધ્યાનં ॥

॥ શ્રીરામરક્ષાસ્તોત્રં ॥

આ રામરક્ષા સ્તોત્ર-રૂપ મંત્રના, બુધકૌશિક ઋષિ છે, દેવતા શ્રી સીતા-
રામચંદ્ર છે, છંદ અનુષ્ટુપ છે, શક્તિ શ્રી સીતા છે, કીલક શ્રી હનુમાન્
છે, શ્રી રામચંદ્રને પ્રસન્ન કરવા માટે રામરક્ષા સ્તોત્રનો પાઠ કરવો.

ધ્યાન—ગોઠણ સુધી જેના હાંખા હાથ છે, ધનુષ્યાણ જેણે
ધાર્યા છે. બ્રહ્માસન વાળીને બેઠા છે, પીળાં વસ્ત્ર જેણે પહેર્યા છે, નવાં
કમળનાં ફળ કરતાં સુંદર જેનાં નેત્ર છે, જે પ્રસન્ન છે, કાળી કારે બીરા-
જેમાં સીતાના મુખકમળ ઉપર જેનાં નેત્ર પડે છે, મેઘના સરખી જેની
કાંતિ છે, અનેક પ્રકારના અલંકારોથી જે શોભે છે, અને જે મોટી જટા
રૂપ આલુપણને ધારણ કરે છે તે શ્રી રામચંદ્રજીનું હું ધ્યાન ધરું છું.

॥ શ્રીરામરક્ષાપ્રારંભઃ ॥

ચરિતંરઘુનાયસ્ય શતકોટિપ્રવિસ્તરં ।

एकैकमक्षरं पुंसां महापातकनाशनम् । १ ।

શ્રી રામચંદ્રનું ચરિત્ર સો કરોડના વિસ્તારવાળું છે અને અદેક અક્ષર તે માણસોનાં મહા પાપને નાશ કરનાર છે. ૧

ध्यात्वानीलोत्पलदयामं रामराजीवलोचनं ।

जानकीलक्षणोपेतंजटामुकुटमंडितं । २ ।

सासितृणधनुर्बाणपाणिनक्तंचरांतकं ।

स्वलीलयाजगत्त्रાતુમાવિર્ભુતમજંત્રિમુમ્ । ૩ ।

નીચાં કમળના જેવી જેતી શ્યામ મૂર્તિ છે, એવાં કમળ સરખાં નેત્રવાળાં સીતાજી અને લક્ષ્મણજી સહિત, જટાથી અને મુગટથી શોભીતા, તરવાર સહિત ભાત્રા અને ધનુષ્યાણુ જેના હાથમાં છે એવા, રક્ષસોના કાગરૂપ (નાશ કરનાર) અને જગત્ત્રુ રક્ષણ કરવા માટે જાતાની લીલાથી જે પ્રકટ થયા છે, જન્મ વગરના અને સમર્થ એવા શ્રી રામચંદ્રનું ધ્યાન ધરીને ગ્રહ્ય માણસે પાપને ટાળનારી અને સર્વ કામનાને પુરનારી આ રામરક્ષાનો પાઠ કરવો. ॥ ૨ ॥ ૩ ॥

रामरक्षांपठेत्प्राज्ञः पापघ्नीं सर्वकामदाम् ।

शिरोमेराववःपातु भालंदशरथात्मजः । ४ ।

कौशल्येयोदशौपातुविश्वामित्रप्रियःश्रुतीः ।

ब्राह्मणपातुमखत्रातामुखंसौमित्रिवत्सलः । ૫ ।

રઘુકુળમાં પ્રકટેલા પ્રભુ મારા માથાની રક્ષા કરો. દશરથના પુત્ર મારા કપાળની રક્ષા કરો. કૌશલ્યાના પુત્ર મારી આંખોની રક્ષા કરો. વિશ્વામિત્રના પ્યારા મારા બે કાનની રક્ષા કરો. યજ્ઞનું રક્ષણ કરનાર મારી નાસીકાની રક્ષા કરો. લક્ષ્મણજીના પ્યારા મુખની રક્ષા કરો. ॥ ૪ ॥ ૫ ॥

જિજ્ઞાંસિદ્યાનિધિઃ પાતુકંઠંભરતવંદિતઃ ।

સ્કંધૌદિવ્યાયુધઃપાતુમુજૌભ્રમેશકામુર્કઃ । ૬ ।

વિદ્યાના ભંડાર મારી જીભની રક્ષા કરો. ભરતજીએ નમસ્કાર કરેલા રામચંદ્ર મારા કંઠની રક્ષા કરજો. દિવ્ય આયુધને ધારણ કરનારા રામચંદ્ર મારા ખભાની રક્ષા કરજો. શિવના ધનુષને ભાગનારા રામચંદ્ર મારી જીભની રક્ષા કરજો. ॥ ૬ ॥

કરૌસીતાપતિઃપાતુ હૃદયંજામદગન્યજિત્ ।

મઘ્યંપાતુસ્વરઘ્વંસીનાભિજાંબવદાશ્રયઃ । ૭ ।

સીતાના પતિ રામચંદ્ર મારા હાથની રક્ષા કરજો. પરશુરામને જીતનાર રામચંદ્ર મારા હૃદયની રક્ષા કરજો. ખરદૈત્યને મારનારા રામચંદ્ર મારા મધ્યની રક્ષા કરજો. જાંબુવાનના આશ્રય રૂપ રામચંદ્ર મારી ટૂનાભીની રક્ષા કરજો. ॥ ૭ ॥

મુગ્રીવેશઃકર્ટાપાતુસાક્થિનીહનુમત્પ્રમુઃ ।

ઉરુરધુત્તમઃપાતુરક્ષઃકુલવિનાશકૃત્ । ૮ ।

સુગ્રીવના દર્શક રામચંદ્ર મારી કેડની રક્ષા કરજો, હનુમાનના પ્રભુ રામચંદ્ર મારી જઘાની રક્ષા કરો. રાક્ષસ કુળનો નાશ કરનારા રઘુકુળમાં ઉત્તમ રામચંદ્ર મારા બે સાથળની રક્ષા કરો. ॥ ૮ ॥

જાનુમીસેતુકૃત્પાતુજંષેદસમુલાંતકઃ ।

પાદૌવિભીષણશ્રીદઃપાતુરામો ચિલ્લંવપુઃ । ૯ ।

સમુદ્રપર સેતુ બાંધનારા રામચંદ્ર મારા ગોઠણની રક્ષા કરજો. રા-
વણનો નાશ કરનારા રામચંદ્ર મારી બંધાની રક્ષા કરજો. વિભીષણને
સંપત્તી આપનારા રામચંદ્ર મારા પગની રક્ષા કરો. અને રામચંદ્રજી
આખા (મારા) શરીરની રક્ષા કરો. ॥ ૯ ॥

एतांरामबलोपेतांरक्षांयःसुकृतीपठेत् ।

सचिरायुःसुखीपुत्रीविजयीविनयीभवेत् । १० ।

સુકૃત કરનારો જે માણસ આ રામના બળવાળી રક્ષાનો પાઠ કરે
તે લાંબા આયુષ્યવાળો થાય, સુખી થાય, પુત્ર પામે બધા મેળવે અને
વિનયવાળો થાય. ॥ ૧૦ ॥

पातालभूतलव्योमचारिणश्छिन्नचारिणः ।

नद्रष्टुमपिशक्तास्तेरक्षितंरामनामभिः । ११ ।

શ્રી રામચંદ્રજીના નામથી જેને રક્ષા થઈ હોય તેને પાતાળમાં,
પૃથ્વી ઉપર અને આકાશમાં ફરનાર દૈત્યો જેવાને પણ શક્તિવાન
થતા નથી. ॥ ૧૧ ॥

रामेतिरामभद्रोतिरामचंद्रोतिवास्मरन् ।

नरोनलिप्यतेपापैर्भુक्तिमुक्तिचर्चिदाति । १२ ।

રામ, રામબદ્ર અથવા રામચંદ્રનું જે સ્મરણ કરે છે તે માણસ
કોઈ દિવસ પાપથી ન લોપાતાં સુખ પામે છે અને મોક્ષને મેળવે છે. ॥૧૨॥

જગજ્જૈત્રૈકમંત્રેણરામનામ્નાઽભિરક્ષિતમ્ ।

યઃકંઠેધારયેત્તસ્યકરસ્થાઃસર્વસિદ્ધયઃ । ૧૩ ।

જગત્તે જીતનારા એક રામનામના મંત્રથી જેમાં રક્ષા કરવામાં આવી છે એવા આ સ્તોત્રનો કોઈ પાઠ કરે તો તેને સર્વ સિદ્ધિઓ પાસે આવી રહે છે. ॥ ૧૩ ॥

વજ્રપંજરનામેદંયોરામકવચંસ્મરેત્ ।

અવ્યાહતાજ્ઞઃસર્વત્રલભતેજયમંગલમ્ । ૧૪ ।

વજ્રપીંજર નામના આ રામકવચને જે સંભારે તે અખંડ જ્ઞાન-વાળો થાય છે, અને સરવે ઠેકાણે કીર્તિશ્રવણ થવાનું મેળવે છે. ॥ ૧૪ ॥

આદિષ્ટવાન્યથાસ્વપ્નેરામરક્ષામિમાંહરઃ ।

તથાલિખિતવાન્પ્રાતઃપ્રબુદ્ધોબુધકૌશિકઃ । ૧૫ ।

શ્રી સદાશીવે જે પ્રમાણે આ રામરક્ષા વિશ્વામિત્ર રૂપિને સ્વપ્નમાં આવીને કહી તેમજ પ્રમાણે તે બુદ્ધિવાન રૂપિએ સવારમાં જાગીને (પ્રાતઃ સમે) લખી લીધી છે. ॥ ૧૫ ॥

આરામઃકલ્પવૃક્ષાણાંવિરામઃસકલાપદામ્ ।

અભિરામસ્ત્રિલોકાનાંરામઃશ્રીમાન્સનઃપ્રમુઃ । ૧૬ ।

સર્વે કલ્પવૃક્ષોના આરામ રૂપ, સધળી વિપત્તિઓને દૂર કરનારા, અને ત્રિલોકીને આનંદ આપનારા શ્રીમાન્ રામચંદ્રજી અમારા પ્રભુ છે. ॥૧૬॥

તરુણૌરુપસંપન્નૌસુકુમારૌમહાબલૌ ।

પુંડરીકવિશાલક્ષૌચીહરકૃષ્ણાજિનાંબરૌ । ૧૭ ।

યુવાન અવસ્થાવાળા, અને સુંદર રૂપવાળા, સુકુમાર શરીરવાળા,
મહાબળવાળા, કમળસરખાં વિશાળ નેત્રવાળા, જુના મૃગચર્મરૂપ વસ્ત્ર
ધરનારા. ॥ ૧૭ ॥

ફલમૂલાશિનૌદાંતૌતાપસૌત્રહ્નચારિણૌ ॥

પુત્રૌદશરથસ્યેતૌભ્રાતરૌરામલક્ષ્મણૌ । ૧૮ ।

ફળમુળ ભક્ષણ કરનારા, ઇંદ્રિયોને વશ રાખનારા, તપ કરનારા,
અહ્નચર્યા પાળનારા, અને દશરથના પુત્ર એવા શ્રી રામ અને લક્ષ્મણ. ॥૧૮॥

શરણ્યોસર્વસત્વાનાંશ્રેષ્ઠૌસર્વધનુષ્મતામ્ ।

રક્ષઃકુલનિહંતારૌત્રાપેતાંનોરઘુત્તમૌ । ૧૯ ।

કે જે સર્વ પ્રાણીઓને શરણે જવા યોગ્ય છે, સર્વે ધનુર્ધારીઓમાં
ઉત્તમ અને રાક્ષસોના કુળનો નાશ કરનાર છે, તે બે રઘુવંશના ઉત્તમ
પુત્ર મારી રક્ષા કરે. ॥ ૧૯ ॥

આત્તસજ્જધનુષા વિષુસ્પૃશાવક્ષયાશુગનિષંગંસંગિનૌ ।

રક્ષણાયમમરામલક્ષ્મણાવગ્રતઃપથિસદૈવગચ્છતામ્ । ૨૦ ।

સજ્જ કરેલું ધનુષ્ જેમણે ચડાવ્યું છે એવા બાણનો સ્પર્શ કરનારા
અને જેમાં બાણો ખુટે નહીં એવા ભાથાઓ જેને સંગે છે. એવા શ્રી
રામ લક્ષ્મણ મારે રક્ષણ કરવા માટે પૃથ્વી ઉપર સદૈવ આગળ ચા-
લજો. ॥ ૨૦ ॥

સન્નદ્ધઃકવચીખડ્ગી ચાપબાણધરોયુવા ।

ગચ્છન્મનોરથોઽસ્માકં રામઃપાતુસલક્ષ્મણઃ । ૨૧ ।

નમ્રતાવાળા, કવચ પેહેરેલા, અગ્નિ ખારણ કરેલા, અને ધનુષ્યાણુ
ધરનારા યુવાન રામચંદ્ર, સાથે રહી માર્ગે ચાલતાં અમારા મનોરથની
રક્ષા કરે. ॥ ૨૧ ॥

રામોદાશરથિઃશૂરો લક્ષ્મણાનુચરોબલી ।

કાકુત્સ્થઃપુરુષઃપૂર્ણઃ કૌશલેયૌરઘૃત્તમઃ । ૨૨ ।

દશરથ રાજાના પુત્ર, શૂરવીર, લક્ષ્મણ જેની સેવા કરે છે એવા
અળિયા, કાકુત્સ્થકુળમાં જન્મેલા, પુરુષ, સર્વ કામનાથી ભરેલા કૌશલ્યાના
પુત્ર, રઘુકુળમાં ઉત્તમ. ॥ ૨૨ ॥

વેદાંતવેદ્યોયજ્ઞેશ્વરઃ પુરાણપુરુષોત્તમઃ ।

જ્ઞાનકીર્તિહૃદયઃશ્રીમાન પ્રમેયપરાક્રમઃ । ૨૩ ।

વેદાંતથી જાણી શકાય એવા, યજ્ઞોના ઇશ્વર, પુરાણપુરુષમાં ઉત્તમ,
જ્ઞાનકીર્તિના પતિ, શોભાયમાન, જેનું પરાક્રમ જાણી ન શકાય એવા. ॥૨૩॥

ઇત્યેતાનિષપેન્નિત્યંમદ્ભક્તઃશ્રદ્ધયાઽન્વિતઃ ।

અશ્વમેઘાધિકંપુણ્યં સંપ્રાપ્નોતિનસંશયઃ ૨૪ ।

એ પ્રમાણે એટલાં નામ મારા ભક્તે શ્રદ્ધા રાખીને વાંચવાં અથવા
પાઠે કરી લેવાં તો અશ્વમેઘ યજ્ઞ કરવાના પુણ્યથી વધારે પુણ્યને પામે છે,
તમાં કંઈ સંદેહ નથી. ॥ ૨૪ ॥

રામંવદૂર્વાલિપ્ત્યામં પશ્ચાક્ષંપીતવાસસમ્ ।

સ્તુન્વંતિનામભિર્દિષ્ઠૈર્નેતેસંસારિણોનરાઃ । ૨૫ ।

દુર્વામાં દહાડે એવા સ્વામીવાળા; કમળના સરખાં નેત્રવાળા અને

શીળા વસ્ત્ર પેહેરનારા શ્રી રામચંદ્રની જેઓ દિવ્ય નામોથી સ્તુતી કરે છે તે પુરૂષો જન્મ મરણને પામતા નથી. ॥ ૨૫ ॥

રામંલક્ષ્મણપૂર્વજંરઘુવંસીતાપતિસુંદરમ્ ।

કાકુત્સ્થંકરુણાર્ણવંગુણાધિવિપ્રપ્રિયંધાર્મિકમ્ ॥

રાજેન્દ્રંસત્યસંવંદશરથતનયંશ્યામલંશાંતમૂર્તિં ।

વંદેલોકાભિરામંરઘુકુલતિલકંરાઘવંરાવનારિમ્ ।

શ્રી રામચંદ્રજી કે જે લક્ષ્મણજીના મોટા ભાઈ છે, રઘુકુળમાં ઉત્પન્ન છે, સીતાના પતિ છે, સુંદર છે, કાકુત્સ્થકુળમાં ઉત્પન્ન થયા છે, દર-
જીના સમુદ્ર રૂપ છે, ગુણના ભંડાર રૂપ છે, આલ્મજી જેને પ્રિય છે, ધર્મ
કરનારા છે, રાજાઓના અધિપતિ છે, સાચી પ્રતિજ્ઞાવાળા છે, દશરથના
પુત્ર છે, શ્યામ સ્વરૂપ છે, શાંત મૂર્તિવાળા છે, લોકોને આનંદ આપનારા
છે, રઘુકુળને શોભાવનારા છે, અને રાવણના જે શત્રુ છે એવા રઘુકુળમાં
જન્મેલા શ્રી રામચંદ્રને હું નમસ્કાર કરું છું. ॥ ૨૬ ॥

રામાયરામમદ્રાયરામચંદ્રાયવેધસે ।

રઘનાથાયનાથાયસીતાયાઃપતયેનમઃ । ૨૭ ।

રઘુકુળના નાથ અને સીતાના પતિ એવા શ્રી રામ કે જેનાં રામચંદ્ર
અને રામભદ્ર એવાં નામ છે, તથા જે વિધાતા રૂપ છે, તેમને નમસ્કાર
કરું છું. ॥ ૨૭ ॥

શ્રીરામરામરઘુનંદનરામરામ, શ્રીરામરામભરતાપ્રજરામરામ ।

શ્રીરામરામરણકર્કશરામરામ શ્રીરામરામશરણંભવરામરામ । ૨૮ ।

હે રઘુકુળના વંશમાં થએલા હે રામ, હે રામ, હે રઘુસંપ્રદાયમાં

કહણ જણાતા, હે રામ, હે રામ, હે લક્ષ્મીને રમાડનારા, હે રામ, હે રામ,
હે રામ, હે રામ અમને શરણુ આપો. ॥ ૨૮ ॥

શ્રીરામચંદ્રચરણૌમનસાસ્મરામિ । શ્રીરામચંદ્રચરણૌવચસાગૃણામિ ॥

શ્રીરામચંદ્રચરણૌશિરસાનમામિ । શ્રીરામચંદ્રચરણૌશરણંપ્રપદ્યે ॥૨૯॥

શ્રી રામચંદ્રજીના ચરણને મનવડે સંભાઈ છું, શ્રી રામચંદ્રના ચર-
ણને વચનવડે ગાઉં છું, શ્રી રામચંદ્રના ચરણને મસ્તકવડે નમું છું, અને
શ્રી રામચંદ્રજીના ચરણકમળને હું શરણુ થાઉં છું ॥ ૨૯ ॥

માતારામોમત્પિતારામચંદ્રઃ સ્વામિરામોમત્સ્વારામચંદ્રઃ ।

સર્વસ્વમેરામચંદ્રોદયાલુર્નાન્યજાનેનૈવજાનેનજાને ॥૩૦॥

મારી માતા શ્રીરામચંદ્ર છે. મારા પિતા શ્રીરામચંદ્ર છે, મારા સ્વામી
શ્રી રામચંદ્ર છે. મારા મિત્ર શ્રી રામચંદ્ર છે. અને મારું સર્વસ્વ દયાળુ
શ્રી રામચંદ્ર છે. ખીજા કોઇને હું માતા, પિતા, સ્વામી, મિત્ર, અને સર્વ
સ્વ જાણતો નથી, સમજતો નથી અને ઓળખતો નથી. ॥ ૩૦ ॥

દક્ષિણેલક્ષ્મણોયસ્ય વામેચજનકાત્મજા ।

પુરતોમારુતિર્યસ્યતંવંદેરઘુનંદનમ્ ॥ ૩૧ ॥

જેની જમણી કોરે શ્રી લક્ષ્મણજી છે. જેની ડાબી કોરે શ્રી જનકનાં
પુત્રી શ્રી સીતાજી છે, અને જેની આગળ ચાલનારા શ્રી હનુમાનજી છે
તે શ્રી રઘુકુળના કુમાર શ્રી રામચંદ્રજીને હું નમસ્કાર કરું છું. ॥ ૩૧ ॥

લોકાભિરામરણરંગધીરં રાજીવનેત્રંરઘુવંશનાથં ।

કારુણ્યરૂપંકરુણાકરંતં શ્રીરામચંદ્રંશરણંપ્રપદ્યે ॥ ૩૨ ॥

લોકોને આનંદ આપનારા, રણસંગ્રામમાં ધીરજી રાખનારા, કમળ

સરખાં નેત્રવાળા, રઘુવંશના નાથ, દયાની મૂર્તિ રૂપ અને કઠણથી ભરેલા
શ્રી રામચંદ્રને હું શરણે જાઉં છું. ॥ ૩૨ ॥

મનોજવંમારુતતુલ્યવેજં જિતેન્દ્રિયંવૃદ્ધિમતાંવરિષ્ઠં ।

વાતાત્મજંવાનરયૂયમુલ્લયં શ્રીરામદૂતંશરણંપ્રેમયે ॥૩૩॥

મનના જેવા વેગવાળા, વાયુના જેવી ગતિવાળા, ઇન્દ્રિયોને જીતનારા,
બુદ્ધિવાન પુરુષોમાં વખાણવા યોગ્ય વાયુના પુત્ર, અને વાનરાઓના યુથના
મુખી, એવા શ્રી રામચંદ્રજીના દૂતને (શ્રી હનુમાનજીને) હું શરણે જાઉં
છું. ॥ ૩૩ ॥

કૂજંતંરામરામેતિ મધુરંમધુરાક્ષરં ।

આરુહ્યકવિતાશાખાં વંદેવાલ્મીકિકોકિલમ્ ॥૩૪॥

કવિતા રૂપી-શાખા ઉપર બેસીને મીઠાશ ઉપજે એવી રીતે શ્રીરામ
શ્રીરામ એવી રીતે મધુર અક્ષરથી ઉચ્ચાર કરતા એવા વાલ્મીકી ઋષિરૂપ
કોકિલને હું નમસ્કાર કરું છું. ॥ ૩૪ ॥

આપદામપહર્તારં દાતારંસર્વસંપદામ્ ।

લોકાભિરામંશ્રીરામં મૂયોમૂયોનમામ્યહમ્ ॥૩૫॥

આપત્તિઓનો નાશ કરનારા સર્વ સંપત્તિઓને આપનારા અને લોકોને
આનંદ આપનારા શ્રીરામચંદ્રજીને વારંવાર હું, નમસ્કાર કરું છું. ॥ ૩૫ ॥

મર્જનંમવબ્રજિનાં માર્જનંસુખસંપદામ્ ।

તર્જનંયમદૂતાનાં રામરામેતિગર્જનમ્ ॥ ૩૬ ॥

રામ નામનો ઉચ્ચાર તો સંસારના બીજનો નાશ કરનાર (જન્મ
મરણનાં કારણનો નાશ કરનારો) સુખ રૂપ સંપત્તિઓને શુદ્ધ કરનારો;
અને યમના દૂતોને તરછોડી નાખનારો છે. ॥ ૩૬ ॥

રામોરાજમણિઃસદાવિજયતેરામંરમેશંભજે । રામેણાભિહતાનિશાચર-
ચમૂરામાયતસ્મેનમઃ ॥ રામાન્નાસ્તિપરાયણંપરતરંરામસ્યદાસોસ્મ્યહં । રામે-
ચિત્તલયઃસદાભવતુમેમોરામમામુદ્ધર ॥ ૩૭ ॥

રાજઝોમાં મણિ સરખા, શ્રીરામચંદ્ર નિરંતર જયને પામે છે.
લક્ષ્મીના પતિ શ્રી રામચંદ્રને હું બળું છું, જે રામચંદ્રજીએ રાક્ષસોની સેનાને
હણી નાંખી તે શ્રી રામચંદ્રને હું નમસ્કાર કરું છું. શ્રી રામચંદ્રજીથી ખીજું
કોઈ શરણે જવા યોગ્ય નથી. હું શ્રી રામચંદ્રનો દાસ છું. શ્રી રામચંદ્રજીમાં
સદૈવ આહરા ચીત્તનો લય થજો. શ્રી રામચંદ્ર આરો ઉદ્ધાર કરો. ॥ ૩૭ ॥

રામરામેતિરામેતિરમેરામેમનોરમે ।

સહસ્રનામતત્તુસ્યં રામનામવરાનને ॥ ૩૮ ॥

વારંવાર શ્રી રામનું નામ જપતો હું મનોહર રામચંદ્ર વિષે રમું છું.
હે પાર્વતી, એક રામ નામ અને ખીજાં હજાર નામ એ બે બરાબર છે. ॥૩૮॥

इतिश्रीबुधकौशिकविरचितंश्रीरामरक्षास्तोत्रसंपूर्णम्.

શાર્દૂલ વિક્રિડીત.

જેને માનવદેવ દાનવ બધાં, સેવે સદા પ્રેમથી,
પામે પામર દામ ધામ બજતાં, નિત્યે નમી નેમથી,
છે આરામ વિરામ દામ જગમાં, વિશ્રામનું ધામ તે,
નક્ષી દામ તમામ પૂરણુ કરે, શ્રી રામનું નામ તે.

॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥

ધતિ શ્રી બુધકૌશિકે કરેલું રામરક્ષાસ્તોત્ર સંપૂર્ણ.

સમાપ્ત.

॥ रामस्तोत्राणि ॥

। रामहृदयम् ।

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीमहादेव उवाच । ततो रामः स्वयंप्राह
 हनुमंतमुपस्थितम् । शृणु तत् प्रवक्ष्यामि ह्यात्मानात्मपरात्मनाम्
 ॥ १ ॥ आकाशस्य यथा भेदस्त्रिविधो दृश्यते महान् । जलाशये
 महाकाशस्तदवच्छिन्न एवाहि ॥ २ ॥ प्रतिबिंबाख्यमपरं दृश्यते त्रि-
 विधं नभः । बुद्भवच्छिन्नचैतन्यमेकं पूर्णमथापरम् ॥ ३ ॥ आभास-
 स्त्वपरं बिंबभूतमेवं त्रिधा चित्तिः । साभासबुद्धेः कर्तृत्वमविच्छिन्ने-
 ऽविकारिणि ॥ ४ ॥ साक्षिण्यारोप्यते भ्रांसा जीवत्वं च तथा ऽबुद्धैः
 आभासस्तु मृषाबुद्धिरविद्या कार्यमुच्यते ॥ ५ ॥ अविच्छिन्न तु
 तद्ब्रह्मविच्छेदस्तु विकल्पितः । अविच्छिन्नस्य पूर्णेन एकत्वं प्रतिपा-
 द्यते ॥ ६ ॥ तत्त्वमस्यादिवाक्यैश्च साभासस्याहमस्तथा । ऐक्यज्ञानं
 नदोत्पन्नं महावाक्येन चात्मनोः ॥ तदाविद्या स्वकार्यैश्च नश्य-
 सेव न संशयः एतद्विज्ञाय मद्भक्तो मद्भवायोपपद्यते ॥ ८ ॥ मद्भ-
 क्तिविमुखानां हि शास्त्रगतेषु मुख्यताम् । न ज्ञानं न च मोक्षः स्या-
 त्तेषां जन्मशतैरपि ॥ ९ ॥ इदं रहस्यं हृदयं ममात्मनो मयैव साक्षा-
 त्कथितं तवानघ । मद्भक्तिहिनाय शठाय न तवा दातव्यमैद्रादपि
 राज्यतोऽधिकम् ॥ १० ॥ इति श्रीमदध्यात्मरामायणे बालकांडे
 श्रीरामहृदयं संपूर्णम् ॥

॥ श्रीमहादेवकृतरामस्तुति ॥

श्रीगणेशायनमः । श्रीमहादेव उवाच । नमोस्तु रामाय सशक्तिकाय
 नीलोत्पलश्यामलकोमलाय किरिटहारांगदभूषणाय सिंहासन-
 स्थाय महाप्रभाय ॥१॥ त्वमादिमध्यांतविहित एकः सृजस्य वस्यत्सि
 च लोकजातम् । त्वमायया तेन नलिप्यसे त्वं यत्स्वे मुखेऽजस्र-
 रतोऽनवद्यः ॥२॥ लीलां विधत्से गुणसंवृतस्य प्रसन्नभक्तानुविधा-
 नहेतोः । नानाऽवतारैः सुरभानुषाद्यैः प्रतीयसे ज्ञानिभिरेव नित्यम्
 ॥३॥ स्वांशेन लोकं सकलं विधाय तं विभर्षि च त्वं तदधः फ-
 णीश्वरः । उपर्यधा भान्वनिलोडुपौषधीप्रवर्परूपोऽवसिनैकधा जगत्
 ॥४॥ त्वमिह देहभृतां सिखिरूपः पचासि भक्तमशेषजस्रम् । प-
 वनपंचकरूपसहायो जगदखंडमनेन विभर्षि ॥५॥ चंद्रसूर्यशिखि-
 मध्यगतं यत्तेज ईश चिदशेषतनूनाम् । प्राभवत्तनूभृतामिह धैर्यं
 शौर्यमागुरखिलं तव सत्त्वम् ॥६॥ त्वं विरिंचिशिवविष्णुविभेदा-
 त्कालकर्मशशिसूर्यविभागात् । वादिनां पृथगिवेश विभाशि ब्रह्म-
 निश्चितमनन्यदैहिकम् ॥७॥ मत्स्यादिरूपेण यथा त्वमेकः श्रुतौ
 पुराणेषु च लोकसिद्धः । तथैव सर्वे सदसद्विभागस्त्वमेव नान्यद्भवतो
 विभाति ॥८॥ यद्यत्समुत्पन्नमनंतमृष्टावुत्पत्स्यते यच्च भवच्च यच्च
 न दृश्यते स्थावरजंगमादौ त्वया विनाऽतः परतः परस्त्वम् ॥९॥
 तत्त्वं न जानंति परात्मनस्ते जनाः समस्तास्त्व माययातः । त्व-
 द्भक्तसेवामलमानसानां विभाति तत्त्वं परमेकमैशम् ॥१०॥ ब्रह्मा-
 दयस्ते न विदुः स्वरूपं चिदात्मतत्त्वं बहिर्यभावाः । ततो ब्रुवस्त्वाः

मिदमेव रूप भक्त्या भजन्मुक्तिमुपैत्यदुःख ॥११॥ अहं भवन्ना-
मगुणैः कृतार्थो ज्ञसामि काङ्क्षामनिशं भवान्या । मुयूर्पमाणस्य
विमुक्तयेऽहं दिशामि मेव तव राम नाम ॥१२॥ इमं स्तवं निय-
मनन्यभक्त्या शण्वन्ति गायन्ति लिखन्ति ये वै ते सर्वसौख्यं परमं
च लब्ध्वा भवत्पदं यांतु भवन्प्रसादान् ॥१३॥ इति श्रीमहादेव
कृतरामस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

श्री शिव मानस पूजा.

श्रीगणेशायनमः ॥ रत्नैः कल्पित मासनं हिम जलैः ज्ञानं
च दिव्यांबरं नाभारण विभूषितं मृगमदा मेढाङ्कितं चन्दनम् ।
जाती चंपक बिल्वपत्ररचितं पुष्पं च तथा दीपं देव दया-
निधे पशुपते हृत्कल्पितं मृद्वताम् ॥१॥ सौवर्णे मणिखण्ड रत्न-
रचिते पात्रे धृतं पायसं मधुं पंचावयं पयो दीव्ययुतं गन्धासुते
पायसम् । शाकानामयुतं जलं त्र्यंबकं कर्पूर खंडो ज्योत्स्नं तांबूलं
मनसा भयाविरचितं भक्त्या प्रसो स्त्रीकुम्भ ॥२॥ उत्र चामरयो
गुगं, व्यजनकं चादर्शकं निर्मलं वीणा मेरी मृदंग कादलकला-
गीतचक्रं तथा । साष्टांगप्रणतिः स्तुतिर्बहुविधा चैतत्समस्तं
मया संकल्पेन समर्पितं तवविभो पूजां प्रहागमसो ॥३॥ आत्मा
तंगिरिजामातः सहचरः प्राणाः सरिरं गृहं पूजा ते विषयोऽस-
भोगं च नानि द्रा द्द भयाधि स्थितिः संचारः पदयोः पदाभिज

विधिः स्तोत्राणि सर्वा गिरो यद्यत्कर्म करोमि तत्तदखिलशंभो
 तवा राघनम् ॥ ४ ॥ करचरणकृतं वा कायजं कमजं वा श्रवण
 नयन जंवा मानसं वा उपराधम् । विहितमविहितं वा सर्वमेतत्क्ष
 मस्व जय जय करुणाब्धे श्री महादेव शंभो ॥ ५ ॥

इति श्री शीव मानस पूजा समाप्ता ॥

શ્રી કૃષ્ણજી અને અરજીનના સંવાદરૂપી

શ્રી જ્ઞાનમાળા અથવા શિક્ષામાળા.

એક દીવસે પરીક્ષિત રાજા રાજાસભા બરીને બેઠા હતા ત્યાં શ્રી વ્યાસજીના પુત્ર શ્રી શુકદેવજી પધાર્યા; તે જોઇને રાજા પરિક્ષિત આસન ઉપરથી ઉભા થઈ રૂપીના ચરણારવીંદમાં પડી સાષ્ટાંગદંડવત્ કરી બહુ આદરસત્કાર સહીત પોતાના સુંદર સુવનમાં લઈ જઈ રત્ન વડીત સીંહાસન ઉપર બેસાડી ચરણારવીંદ ધોઇને ચરણોદક લીધું. પછી વીધીપૂર્વક પુજન કરીને નાના પ્રકારનાં ભોજન કરાવ્યાં તેથી શ્રી શુકદેવજીએ પ્રસન્નતા સહીત રાજા પરીક્ષિતની ભક્તીના બહુ વખાણ કર્યાં ત્યારે રાજાએ બે હાથ જોડી વિનંતી કરી કે હે કૃપાસિંહુ! ભવભય ભંજન ભગવાન ! આપની અતી કૃપા વડે સદા વેદ તથા પુરાણ સાંભળવાથી મારું હૃદય પ્રપ્રુલ્ભતાથી પ્રકાશ પામ્યું છે, પરંતુ હવે મારા મનમાં સંદેહ ઉત્પન્ન થયો છે કે, સંસારમાં ઉંચ તથા નીચ એ બે કર્મ છે, તે કૃપા કરીને આ બે કર્મના ભેદ પૃથક્ પૃથક્ મને કહો અને મારા મનની શંકાઓનું નીવારણ કરો.

રાજાનો આ પ્રશ્ન સાંભળીને શ્રી શુકદેવજીએ પ્રસન્ન થઇને આજ્ઞા કરી કે હે રાજા ! તારા પ્રશ્નથી સંસારી મનુષ્યોને મોટા લાભ છે, અને જે સંદેહ તારા મનમાં ઉપજ્યો છે, તેજ સંદેહ એક વખત અરજીનના મનમાં પણ ઉત્પન્ન થયો હતો તેજ સંદેહનો ઉત્તર જોવી રીતે શ્રીકૃષ્ણજીએ આપ્યો હતો, તેજ હું તારા આગળ કહું છું તે મન દઇને સાંભળ.

એક દીવસ પ્રાતઃકાળમાં શ્રીકૃષ્ણજી ફરતા ફરતા અરજીનના મુકામ પર પધાર્યા, ત્યાં ખજાર મળ્યા કે અરજીન સુતો છે. આ વાત સાંભળી

શ્રી કૃષ્ણજી આશ્ચર્ય પામ્યા. તે વખતે સ્વપ્નામાં અરજીને પણ શ્રીકૃષ્ણને જોયા કે તુરત જાગી ઉઠ્યા, એવામાં સેવકોએ આવીને કહ્યું કે હે પૃથ્વીપતી ! આપણે ઘેર શ્રીકૃષ્ણજી પધાર્યા છે આ સાંભળીને અરજીન એકદમ દોડી શ્રીકૃષ્ણજીના ચરણારવીંદમાં પડ્યા અને દંડવત્ કરી સ્થીર થઈ વિનંતી કરી કે હે સચ્ચીદાનંદ જગદીશ ! આ અપરાધ મારાથી અજ્ઞાત થયો છે તો આપ કૃપા કરી ક્ષમા કરશો. આ સાંભળી શ્રીકૃષ્ણજીએ અરજીનને કહ્યું કે હે અરજીન ! તું માહા યુદ્ધીમાન અને જ્ઞાની છે, તેથી તું આ વખતે સ્વપ્ન અવસ્થામાં મને જોઈને બહુ શોચ કરે છે, કેમકે મનુષ્યદેહ ધણી મુશ્કેલાઈથી પ્રાપ્ત થાય છે, તેથી કરીને આ મનુષ્ય દેહ છે એવું જાણીને આવે વખતે યુદ્ધીમાન પુરુષને સુવું ઉચીત નથી.

શ્રી કૃષ્ણનો આવો લાભકારક ઉપદેશ સાંભળી અરજીને હાથ જોડી વિનંતી કરી કે હે દીનબંધુ ! દીનાનાથ આપ પરમકૃપાળુ છો, તેથી આ પના દાસથી જે અજ્ઞાનણે અપરાધ થયો છે, તે કૃપાદ્રષ્ટીથી નીહાળી ક્ષમા કરી ખીજ જે ઉપદેશો કે જે મનુષ્ય દેહધારીઓને હિતકારી છે તેનું જ્ઞાત થવા માટે સેવકને આજ્ઞા કરો કે કયા કયા અહીતકારી કર્મને ત્યાગ કરવો જરૂરનો છે ? ત્યારે શ્રી કૃષ્ણજીએ ઉત્તર આપ્યો કે હે અરજીન ! તું મારો પરમ ભક્ત છે અને તેથીજ હું તને મારો મીત્ર જાણીને જે ગુપ્ત ઉપદેશો કે જેને દેવતાઓ પણ જાણી શકતા નથી તે હું આજ તને કહું છું તે ચીત રાખીને સાંભળ. આ અમુલ્ય ઉપદેશો તું અથવા ખીજ મનુષ્ય દેહધારીઓ સાંભળીને અંગીકાર કરશે તો તે પાપના બંધનથી મુક્ત થશે ને અંતકાળે સ્વર્ગે જઈ નીવાસ કરશે.

પ્રત્યક્ષીકા ૧ ક્ષે—હે અરજીન પ્રાતઃકાળે જે વખતે મેં ઉદય થાય છે તે વખતે મનુષ્યને સુવું ઉચીત નથી કેમકે રાત્રીના ઓચા પાહોરમાં

સૂર્યને તથા દૈત્યાને યુદ્ધ થાય છે, તેમાં એંસી હજાર દૈત્યને મારી સૂર્ય ઉદય પામે છે અને દૈત્યના જીવ પાછા સજીવન થાય છે. એટલા માટે મનુષ્યોએ વીચારવું જોઈએ કે જે ઘડી વહેલા ઉડી પરમદયાળુ પરમેશ્વરના ધ્યાનમાં મન લગાડી બજનાનંદમાં મગ્ન રહેવું. અને સૂર્ય ઉદય થાય ત્યારે સ્નાન કરીને શ્રી સૂર્યનારાયણને જળ અર્પણ કરી દંડવત્ કરવા અને પીતૃ દેવતાને પણ જળ અર્પણ કરવું, તેથી સૂર્ય દેવતા તથા પીતૃદેવતા બળવાન થઈ પ્રસન્નતાથી આશીષ આપે છે, માટે જે મનુષ્ય આ વીધીને અંગીકાર કરશે તે આ લોક તથા પરલોકનો ભોગી થશે.

શિક્ષા ૨ જી: — હે અરજુન ! ચાર પાયાના ખીછાના ઉપર પોતાની સ્ત્રી શીવાય ખીજા કોઈની સાથે સુવું નહીં કેમકે, પોતાની સ્ત્રી અધર્મિની (પાપ પુણ્યની સાથી) છે. આ સાંભળી અરજુને હાથ જોડી પ્રશ્ન કર્યો કે હે કૃપાળુ કશ્યાપનીધાન ! કોઈ અતિથી આપણે ઘેર આવે તે તેની પાસે ખીછાનું ન હોય ત્યારે શું કરવું ? શ્રી કૃષ્ણજીએ કહ્યું કે આવનાર મનુષ્ય પોતાનું વસ્ત્ર, પોતાના અંગ સમાન ખીછાવેલા ખીછાના ઉપર પાથરીને સુઈ રહે તો હોય નહીં.

શિક્ષા ૩ જી: — હે અરજુન ! વીધવા સ્ત્રીના હાથની રસોઈ જમવામાં ઘણો હોય છે, કેમકે જે સ્ત્રીનો ઘણી મરી જાય છે તે સ્ત્રી અરધા બજેલા મરહાની માફક થઈ જાય છે, એટલા માટે તેના હાથની રસોઈ જમવાથી બહુ પાપ છે, અને અંતકાળે મુક્તી નથી.

શિક્ષા ૪ થી: — હે અરજુન સંધ્યા વખતે જે મનુષ્ય વરના આંગણમાંથી ઝાડુ કાઢે, તે નક્કી દરીદ્રી થાય છે, કેમકે આ વખતે લક્ષ્મીજી ઘરમાં ગમન કરે છે, તેથી જેના હાથમાં લક્ષ્મીજી ઝાડુ દેખે છે તે ઘરમાં દરીદ્રી કોઈ વખત ગમન કરતાં નથી.

શીક્ષા ૫ મી:—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય એકાદશી વગેરે વ્રત ધારણ કરી સ્ત્રીના સંગ કરે તો તે વ્રતનું ફળ મળતું નથી આ સાંભળી અરજુને હાથ જોડી પ્રશ્ન કર્યો કે હે સચ્ચીદાનંદ આનંદરૂપી ! હે વીશ્વ-વહેમ શીદારણુ જગતાત ! વ્રતના દીવસે જે સ્ત્રી રજસ્વલાના દોષથી મુક્ત થઈ સ્નાન કરે છે ત્યારે પુરુષ તેનો સંગ ન કરે, તો પાતકી થાય અને સંગ કરે તો વ્રત નીષ્ફળ થાય, ત્યારે તેનું કેમ કરવું ? આ પ્રશ્નના જવાબમાં શ્રી કૃષ્ણજીએ કહ્યું કે અરધી રાત ગયા પછી સંગ કરે તો દોષ નથી કેમકે રાત્રીના બે પાછલા પહોર આગલા દીવસની ગણતરીમાં આવે છે, તેથી દોષ લાગતો નથી.

શીક્ષા ૬ ઠી:—હે અરજુન ! આગલી રાત્રીએ દીવાની વાટ પડેલી રહી હોય તેને જે પાછી બીજે દીવસે સળગાવે તો તેમાં મહાપાપ છે. આવા પાપથી તે માણસની સ્ત્રી ધણા કાળ સુધી વાંઝણી રહે છે. આ શીક્ષા સાંભળી અરજુને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને વીનંતી કરી કે, હે અનાથના નાથ દયાસીંધુ વાસુદેવ ! આપે જે શીક્ષા કહી તે સાંભળવાથી દાસના મનમાં અતી આનંદ થયો છે. કૃપા કરીને બીજી કોઈ આજ્ઞા કરો.

શીક્ષા ૭ મી:—હે અરજુન ! સૂર્યનારાયણના સનમુખ રહીને દાતણ તથા કોગળા કરવા નહી, તેમ અગ્ની અને જળમાં પણ કોગળા કરવા નહી, કેમકે તેમ કર્યાથી અંતકાળે નર્કમાં જવું પડે છે. કેમકે દેવતાઓમાં આ ત્રણે દેવતાઓ મોટા મનાય છે તેથી જે મનુષ્ય આ ત્રણે દેવતાઓનું પ્રીતીથી પુજન કરે તો તેને યજ્ઞ કર્યાનું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે. આ સાંભળી અરજુને પ્રશ્ન કર્યો કે હે ધનસ્યામ ચતુરબુજ સ્વરૂપ ! એ ત્રણે દેવતાઓનું પુજન કઈ વીધીથી હમેશાં કરવું જોઈએ. તે કૃપા કરીને કહો. શ્રી કૃષ્ણજીએ કહ્યું કે—આદીત્યારે સૂર્યનારાયણનું વ્રત ધારણ કરવું, અને

વ્રત ન રાખી શકાય તો તે દીવસ ફળ આહાર કરવો પણ અનાજ ખાવું નહીં. હવે અમ્મી દેવતાની પુજની વીધી કહું છું. પ્રાતઃકાળે સ્નાન કરીને પોતાના ઇષ્ટ દેવતાનું ધ્યાન ધરી ધી, સાકર, તલ, જવ આદી સામગ્રીથી અમ્મી દેવતું પુજન કરવું; અને જે આ રીતે ન થઈ શકે તો રસોઈ તૈયાર થાય સારે રસોઈની બધી સામગ્રીથી પુજન કરવું. હવે જળ દેવતાની પુજની વીધી કહું છું. પ્રાતઃકાળે સ્નાન કરી કુવા અથવા તળાવ ઉપર જઈ દુધ તથા ચંદન, ચોખ્ખા, પુષ્પ ચડાવીને નૈવેદ્ય અર્પણ કરવું. જે મનુષ્ય આ રીતે ત્રણ દેવતાઓનું પુજન પ્રતીદિન કરે તો તે આ લોકમાં ધન સંતાન અને પરલોકમાં વૈકુંઠવાસ પામે.

શિક્ષા ૮ મી—હે અરજીન ! જે મનુષ્ય બળતા દીવાને ઝાપટ મારી જીભવે અને દીવાથી દીવો સળગાવે તે મહા પાતકી થાય છે.

શિક્ષા ૯ મી—હે અરજીન ! જે મનુષ્ય વ્રત ધારણ કરી આટલા ઉપર સુવે છે તેનું વ્રત નીષ્ફળ થાય છે; કારણ કે જેનું વ્રત ધારણ કરે તે દેવતા વ્રતને દીવસે તે મનુષ્યના અંગમાં પ્રવેશ કરે છે, તેથી મન-વાળાએ પૃથ્વી ઉપર સુધ રહી, સ્ત્રીથી અલગ રહેવું આમ ક્યારી દેવના પ્રસન્ન થઈને આશીર્વાદ આપે છે અને વ્રત ફળદાયક થાય છે.

શિક્ષા ૧૦ મી—હે અરજીન ! વ્રત રાખ્યું હોય તે દીવસે પોતાનું એકું જીવણ કોઈને કાંઈ પણ આપવું નહીં કેમકે તે જ્ઞાનાર મનુષ્ય વ્રતનું અડધું ફળ લેઈ લે છે.

શિક્ષા ૧૧ મી—હે અરજીન ! જે મનુષ્ય રસોઈની બધી સામગ્રી બરાબર તૈયાર થયા પેહેલાં અથવા અમ્મીદેવને જમાડ્યા અગાઉ જલદી કરીને જમવા બેસી જાય અને જ્યાં સુધી રસોઈની સર્વ ચીજો તૈયાર થઈ ન હોય અને અમ્મીદેવને જમાડ્યા અગાઉ રસોઈમાંથી પીંજીને અમ્મી

આપે અને રસોઇની સામગ્રીને પાત્ર વીના પૃથ્વી પર મુકે તો આ ત્રણે પાપથી સદા દરીદ્રી અવસ્થામાં રહે. માટે મનુષ્યે અવશ્ય જાણવું જોઇએ કે જ્યારે રસોઇની સર્વ સામગ્રી તૈયાર થાય ત્યારે સ્વચ્છતાથી અગ્ની સન્મુખ પાટલા ઉપર ખેસીને, પૂર્ણબ્રહ્મ પરમ દયાળુ પરમેશ્વરને તૈયાર થયેલી રસોઇની સામગ્રી ધરવી અને અન્નદેવતાને નમસ્કાર કરવા અને અભ્યાગતને રસોઇની સર્વ સામગ્રીથી ભોજન કરાવવું. જે તે ગરીબ અવસ્થાને લીધે બની શકે નહિ તો થોડી થોડી સર્વ સ્ત્રીને અભ્યાગત નીમીત્ત અર્પણ કરવી અને પછી જમવું. એ પ્રમાણે જે મનુષ્ય કરશે તે મહા પુણ્યના પ્રતાપથી અગ્નીદેવ તથા અન્ન દેવતાનો આશીર્વાદ પામીને સદા સુખી રહેશે.

શીક્ષા ૧૨ મી-હે અરજુન ! જે માણસ ત્રાંબાના વાસણમાં પાણી

ભરીને કુદરતી હાજતે (જાડે જંગલ) લઇ જઇ અજીક કરે તો તે મનુષ્ય અંતકાળે નરકનો અધીકારી થાય કેમકે સર્વે ધાતુઓમાં ત્રાંબુ અતી પવિત્ર છે એટલા માટે ત્રાંબાના વાસણથી સ્નાન કરનાર મનુષ્યને ગંગા-સ્નાન સરખું પુણ્ય થાય છે; અને પોતાના પીતૃદેવતાને ત્રાંબાના વાસણમાં ભોજન અથવા જળ અર્પણ કરે તો તે પણ મોટું પુણ્ય ગણાય છે.

શીક્ષા ૧૩ મી-હે અરજુન ! જે માણસ બ્રહ્મહત્યા તથા પરસ્ત્રીનો સંગ કરે તો તેને હજાર વર્ષ પર્વત નરકમાં વાસ કરવો પડે છે. કદાચ પરસ્ત્રીનો સંગ કરવાથી જે વીર્યનું ખીંદુ પડી તેમાંથી પુત્ર ઉત્પન્ન થાય તો પોતાના સાચા કર્મો થકી સ્વર્ગની પ્રાપ્તિ થાય છે, તે ન થતાં ઉલટું નરકમાં જવું પડે એટલુંજ નહિ પણ પોતાના પીતૃદેવતાઓ જે પોતાના સારી કરણથી સ્વર્ગ પામ્યા હશે તે પણ નરકમાં પડે છે; અને શ્રાદ્ધ તર્પણથી સદા વીરૂપ રહે છે તેથી આ પાપ બધા પાપો કરતાં મોટું ગણાય છે.

શીક્ષા ૧૪ મી-હે અરજુન ! જે મનુષ્ય સ્ત્રીનો સંગ કરી સ્નાન નહીં કરતાં અપવિત્ર રહે છે તે અંતકાળે નરકવાસમાં દારણ દુખ ભોગવે

છે. કેમકે એવા અપવીત્ર માણસના પગલાં પૃથ્વીપર મુકવા સરખાં ને પોતાના પીતૃના પિંડપડ મુકવા સરખાં ગણાય છે.

શીક્ષા ૧૫ મી.-હે અરજુન ! અમાવાસ્યાને દીને જે મનુષ્ય ઝાડનાં પાંદડાં તથા ઝાખલાં તોડે છે તેને બ્રહ્મહત્યાનું પાપ વળગે છે, એટલા માટે તે દીવસે દાતણ પણ ફરકું ઉચીત નથી કેમકે તે પણ એક ઝાડનું ડાંખલું કહેવાય છે.

શીક્ષા ૧૬ મી.-હે અરજુન ! કોઇ અભ્યાગત સાધુ અથવા મુસાફર માણસની યાચનાનો માણસ અનાદર કરે તો તે મહા પાતકી થાય છે. માટે મનુષ્યને ઉચીત છે કે પોતાની શક્તી મુજબ કાંઈ પણ આપી તેને સંતોષવો અને જે આપવાની શક્તી ન હોય તો તેને નમ્રતાથી કોઈ પૂછ્યવાન ગૃહસ્થનું સ્થાનક દેખડાવી આવવું, જે સર્વ દાનથી પણ શ્રેષ્ઠ દાન ગણાય છે.

શીક્ષા ૧૭ મી.-હે અરજુન જે મનુષ્ય પોતાના ઘરમાં તૂટેલો ખાટલો તથા કુટેલા વાસણુ રાખે તો તે અવશ્ય ફરીફી થાય.

શીક્ષા ૧૮ મી.-હે અરજુન ! જે માણસ પરમાત્માનાં નામનું ભજન કરીતન કરી ભોજન કરે છે, તે હાલતાં ચાલતાં ઉઠતાં આ લોક તથા પરલોકમાં મન વાંછીત ફળને પામે છે. આ શીક્ષાથી જે માણસ વિરહ વરતે છે તે મહા પાપના અધીકારી થાય છે.

શીક્ષા ૧૯ મી.-હે અરજુન ! જે મનુષ્ય એકજ પાત્રમાં ખીજની સાથે ભોજન કરે છે અથવા કરાવે છે તે બ્રહ્મ થાય છે કેમકે પૂર્વ જન્મમાં તે માણસ કંઈ જાતનો હશે તે માણસથી જાણી શકાતું નથી તેથી એકલા ખેસી ભોજન કરવાથી અથવા ખીજનું એકું ખાધાથી પુર્વજન્મની પ્રકૃતિનો અંતઃકરણમાં પ્રવેશ થાય છે અને તેથી નીચ કર્મ ભોગવવું પડે છે.

શીક્ષા ૨૦ મી-હે અરજીન ! ભોજન કરતી વખતે અન્નદેવ મુખમાં વાસ કરે છે. માટે મનુષ્યને ઉચીત છે કે મુંગા રહી ભોજન કરવું કેમકે બોલવાથી કોઇ વખત સારું માહું બોલાઇ જાય તો તે, અન્નદેવતાના શ્રાપથી આ જન્મમાં દરીદ્રપણાને પામે છે, માટે મનુષ્યે એક ચિત્તથી પલાંઠી વાળી અન્નદેવતાની મોટાઇ માનીને ભોજન કરવું જેથી અન્નદેવતા પ્રસન્ન થઇ આશીર્વાદ આપે છે.

આ સાંભળીને અરજીને પ્રશ્ન કર્યો કે હે જગદીશ જગત્ પુર ! ભોજન કરતી વખતે કોઇને કાંય કહેવું પડે અથવા બોલવું પડે તો તેનું કેમ કરવું ? સારે શ્રી કૃષ્ણજીએ કહ્યું કે જો બોલવાની ધણીજ જરૂર પડે તો પાંચ શ્રાસ ખાઇને આચમન કરી જે કામ હોય તે કરવું પણ કોઇની નીંદા કે ખુરં કામ કરવાને કહેવું નહીં.

શીક્ષા ૨૧ મી-હે અરજીન ! જે મનુષ્ય પોતાની અર્ધાંગી (સ્ત્રી) ને ખોટા આચરણોવાળી સમજી, તેની નીંદા કરે અથવા દુઃખ આપે અને પોતે પણ અંતઃકરણમાં દુઃખી રહે, તે મનુષ્ય પણ સમાન જાણવો; અને આવા ક્લેશથી સંસારમાં અપકીર્તિ પામી અંતકરાળે નર્કનો અધિકારી થાય છે, કેમકે પોતાની સ્ત્રીના સંગથી જે પુત્રની ઉત્પત્તિ થાય છે તે વખતે તે મનુષ્યના પીતૃ દેવ નીચકર્મથી નર્કના અધિકારી થયા હોય, તો તે પોતાના વંશમાં પુત્રની ઉત્પત્તિથી મુક્ત થઇ વૈકુંઠમાં વાસ કરે છે; અને પ્રસન્નતાથી તે પુત્રને આશીર્વાદ આપે છે. આવા કારણથી પોતાની પર-જીવી સ્ત્રીને હમેશાં પ્યાર તથા પૈસાથી પ્રસન્ન રાખવી; તે એવી રીતે કે સ્ત્રીના મનમાં એવું ભાસે, કે મારા પતી સમાન મારો હિતકારી કોઇ નથી કેમકે પરજીવી સ્ત્રી પુણ્ય તથા પાપની ભાગીદાર છે અને કદાચીત તે સ્ત્રી-થી કોઇ અવીચાર્ય કામ થઇ જાય તો તે ગણા પુરૂષે ફરીથી એવું નહીં

કરવા માટે શીખામણ આપી પ્રસન્ન રાખવી. તેમજ સ્ત્રીએ પણ પોતાનું પતીવ્રત સાચવી પોતાના પતીને પરમેશ્વર સમાન જાણી, તેણે આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન ન કરતાં સુખમાં તથા દુઃખમાં પ્રસન્ન રહી, પરમેશ્વરે જે આપ્યું હોય તેમાં સંતોષ માની સારા શણગાર સજી કોઈ વાતે પોતાના પતીને કંટાળો ન આપતાં આનંદમાં રહેવું. આથી પુરૂષને પોતાના ધંધા રોજગારમાં સાવધાનપણેથી સારી પ્રાપ્તિ થાય છે, માટે આ પ્રમાણે સ્ત્રીપુરૂષ અન્યોઅન્ય પ્યારથી વરતે તો આ લોકમાં અપાર સુખ ભોગવી અંતકાળે મોક્ષ પામી વૈકુંઠ ધામમાં પરમ આનંદથી વાસ કરે છે.

શીક્ષા ૨૨ મી-હે અરજીન ! દીપકની જોતની અથવા સૂર્યની જોડી છાયા જે મનુષ્ય ઉપર પડે તો તે દુષિત છે.

શીક્ષા ૨૩ મી-હે અરજીન ! જે મનુષ્ય મંત્ર તંત્ર અને મુઠ્ઠી અથવા ખીજ કોઈ ઉપાયથી, કોઈને મારવાનું કરે તો તે અંતકાળે પ્યાર વરસ સુધી નરકનો ભોગી થાય.

શીક્ષા ૨૪ મી-હે અરજીન ! રોટલા તથા રોટલી ઉપર ઘી ચોપડ્યા વીના ભોજન કરવું તે પ્રેતસંગે ભોજન કર્યા બરોબર છે કારણ કે વ્રૂખા ભોજનમાં હમેશાં પ્રેતનો વાસ રહેવાથી પ્રેત વીજ કરે છે તેથી દરીદ્રી અવસ્થા થાય છે માટે મનુષ્યે હમેશાં શક્તી પ્રમાણે ભોજનમાં ઘી વાપરવાથી પ્રેત બાધ કરી શકતું નથી.

શીક્ષા ૨૫ મી-હે અરજીન ! જે મનુષ્ય દીવાની જ્યોતીમાંથી અગ્ની સળગાવી રસોઇ અથવા ખીજું કોઈ કામ કરે તો તે દીપકના શ્રાપથી કષ્ટ પામે છે કારણ કે તે અગ્ની ચીતા સમાન છે.

શીક્ષા ૨૬ મી-હે અરજીન ! જે મનુષ્ય પ્રાતઃકાળે અથવા સંધ્યા કાળે ધરના ઉંબરા ઉપર ખેસે તો તેની સંપત્તિનો નાશ થઇ કરજમાં વધારો થાય છે.

શીક્ષા ૨૭ મી-હે અરજીન ! જે મનુષ્ય પ્રાતઃકાળે ઝાડુ વાળી કચરો આંગણામાં રાખી મુકે તે લક્ષ્મીજીના આપથી સદા દરીદ્રી રહે છે.

શીક્ષા ૨૮ મી-હે અરજીન ! જે મનુષ્ય તળાવ, નદી, અથવા બ-ગીચાના કીનારા ઉપર કુદરતી હાજતે (ઝાડે) જાય, તે બહુ કાળ નર-કમાં નીવાસ કરે છે.

શીક્ષા ૨૯ મી-હે અરજીન ! જે મનુષ્ય એકાદશી વ્રતનું ધારણ નહિ કરતાં અનાજ ખાય તો તેનું જીવનું પણ સમાન સમજવું; અને તે પાંચ હત્યાનો અધીકારી થઈ અંતકાળે નરકમાં વાસ કરે છે. તેટલા માટે મનુષ્યે એકાદશીનું વ્રત ધારણ કરી આખો દીવસ ભગવાનના ધ્યાનમાં મગ્ન રહી, રાત્રીએ જાગરણ કરે તો મોટા મોટા પાપનો નાશ થાય છે એટલું જ નહીં પણ પોતાના પીતૃદેવતાને પણ સ્વર્ગની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ શીક્ષા સાંભળીને અરજીને પ્રશ્ન કર્યો કે હું ભવભયમંજન દીનદયાળ ! કોઈ વખતે જુલે ચુકે વ્રતને દીવસે અનાજ ખવાય તો એ પાપથી શી રીતે છુટાય ? શ્રી કૃષ્ણજીએ કહ્યું-હે અરજીન ! અનાજ ખાતી વખતે વ્રત છે એમ જાણવામાં આવે તો ફરીથી ગ્રાસ નહીં ભરતાં, વ્રત ધારણ કરે તો તેના વ્રતનું ફળ પુરું પ્રાપ્ત થાય છે, અને તેના પીતૃદેવ પણ ખુશી થાય છે. કદાચ કોઈ મનુષ્ય નિર્જન વ્રત ન રાખી શકે તો ફક્ત ગાયના દૂધથી અથવા ફળ આહાર કર્યાથી પણ વ્રતનું ફળ પરીપુરું પામે છે. વળી આ વ્રત ઉપર પણ ધ્યાન રાખવું કે એકાદશીને દીવસે જે માણસ ચોખા (ભાત) ખાય છે, તો તે કીડા બરોબર છે. જેટલા ચોખાના કણ ઉદરમાં જાય, તેટલી હત્યા ખેસે છે. કદાપી વ્રત ન રાખી શકે તો પણ ચોખા અથવા લુણુ (મીઠું) ખાવું નહીં. આજની માણસે પણ એકાદશીને દીવસે ચોખા અથવા લુણુ (મીઠા) નો લાગ કરવો તેમજ રવીવારે પણ મીઠા-વાળું ભોજન ખાવું નહીં. આવી ઉત્તમ શિક્ષા શ્રી કૃષ્ણજીના મુખથી સાં-

ભળી અરજીન મહા શોક-સમુદ્રમાં આ ગુપ્ત વાતથી કંપીત થઈ ડુબી ગયો.
ત્યારે શ્રી કૃષ્ણે તેને સોચ અવસ્થામાં જોઈ અતી દયાથી તેના મનનો કલેશ
મટાડી આજ્ઞા કરી કે હે અરજીન ! તારાથી આજ સુધી ઉંચ નીચ કર્મ
અન્યા માટે આ ગુપ્ત બેદ તારા આગળ પ્રગટ કર્યો તેને તું તનમનથી અ-
ંગીકાર કર. આ આજ્ઞા સાંભળીને અરજીને શ્રી ભગવાનના પગમાં મસ્તક
નમાવી સ્તુતી કરી કે હે મધુસૂદન ! વ્રજલુપણ નંદનાનંદ ! મન મોહન !
અધમ ઉદ્ધારણ શ્રી મહારાજ ! આ સંસાર સાગરમાં પાર ઉતરવાની નીકા
રૂપ આ શીક્ષાઓનો મહીમા ગાતાં શેષાદિ દેવતાઓ પણ પાર પામી શક્યા
નથી. હે નાથ ! મારી રક્ષા કરો અર્થાત્ કંઈ આજ્ઞા કરો ત્યારે શ્રી કૃષ્ણે
અરજીનને પરમ ભક્ત બાળી નીચે પ્રમાણે બીજી આજ્ઞા કરી છે.

શીક્ષા ૩૦ મી-હે અરજીન ! જે મનુષ્ય રજસ્વલા સ્ત્રીથી મૈથુન કરે
તેનું શરીર આ સંસારમાં તેના પાપથી હમેશાં રોગી રહે અને અંત-
કાળે હજાર વર્ષ સુધી નરક-ભોગવે, કારણ કે રજસ્વલા સ્ત્રી પહેલે દીવસે
અલ્પહસારી, બીજે દીવસે ચંડાલણી, ત્રીજે દીવસે ઘોષીના સમાન છે માટે
ત્રણ દીવસમાં તેના લૂગડાંને અડકવાથી તથા તેનું મોંડું જોવાથી પાપ લાગે
છે, અથવા તેના હાથથી ભોજન કરે તો તો આખી ઉન્મરમાં કરેલા
પુણ્યદાનનો નાશ થાય છે, એટલા માટે ત્રણ દીવસ રજસ્વલા સ્ત્રીથી દુર
રહી ચોથે દીવસે સ્નાન કરી શુદ્ધ થયા પછી, પુરૂષે સ્ત્રીનો સમાગમ કરવો
અને તે દીવસે જો સમાગમ ન કરે તો પુરૂષને હલ્યા લાગે છે. એવું
સાંભળીને અરજીને પ્રશ્ન કર્યો કે સ્ત્રીનો પતી પરદેશ ગયો હોય તો તે પાપથી
શી રીતે મુક્ત થાય ? ભગવાન બોલ્યા કે કદાપી પુરૂષ ઘેર ન હોય તો
રાત્રીયે સ્નાન કરી સૂર્યસન્મુખ ઉભા રહી પોતાના સ્વામીની સુરતને મન
રૂપી આરસીમાં જોઈ લે તો તેનો પતી આ પાપથી મુક્ત થાય છે.

શીક્ષા ૩૧ મી-હે અરજીન ! જે મનુષ્ય પોતાના છવને કાંઈ ઉત્તમ

પ્રકારના પદાર્થ ઉપર ઇચ્છા કરતું અટકાવી તે પદાર્થથી વીમુખ રાખે તો તે માણસ આ જન્મમાં સદા દરીદ્રી રહે છે; અને મરણ પાછળ પણ તેના જીવને મુક્તી મળતી નથી. આવું શ્રી ભગવાનનું વચન સાંભળી અરજીને પ્રશ્ન કર્યો કે હું દીનદયાળ નીરધન મનુષ્ય પોતાના જીવની ઇચ્છા પરીપુરણ શી રીતે કરી શકે ? ત્યારે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને 'કલ્પ' કે નીરધન માણસ પોતાના જીવની પ્રસન્નતા માટે સ્વીકારે, અથવા જન્મનક્ષત્રના દીવસે અથવા અમાવાસ્યાના દીવસે, પોતાની શક્તી મુજબ મનમાન્યા પદાર્થનું મોજન કરે ઇશ્વર તેની મનકામના સદાય પૂરી કરે.

શિક્ષા ૩૨ -હે અરજીન ! જે મનુષ્યે કાંઈ વસ્તુ કોઈને ધરમાદા તરીકે આપી હોય અને તે પાછી લે અથવા પોતાના મનમાં કોઈ વસ્તુ ધરમાદા આપવી કરીને જે તે ન આપે તો તે મોટો પાપી થાય છે; અથવા કોઈની ઉછીતી કોઈ કારણથી વસ્તુ લાવીને પચાવી જાય તે આ જન્મમાં અપકીર્તિ પામી બીજા જન્મમાં સહસ્રગણું આપતાં પણ પાપના બંધનથી છુટતો નથી માટે મનુષ્યને ઉચીત છે કે મોઢેથી બોલીને ફરી જવું નહીં.

શિક્ષા ૩૩ મી-હે અરજીન ! જે માણસ પોતાની છોકરીનું લગ્ન ચૈસા લઈને કરે છે તે મહાપાતકી થાય છે અને તે પાપના ફળથી નીરધન થઈ દરીદ્ર અવસ્થાને પામે છે એટલુંજ નહીં પણ તેના પીતૃદેવ શ્રાદ્ધથી પણ વીમુખ રહી નરકમાં વાસ કરે છે.

શિક્ષા ૩૪ મી-હે અરજીન ! મનુષ્યને ઉચીત છે કે કોઈએ કાંઈ વસ્તુની માંગણી કરી હોય અને તે વસ્તુ આપણી પાસે હોય તો તે આપવી, કેમકે તેથી અશ્વમેધ યજ્ઞ કરવા સરખું પુણ્ય છે.

શિક્ષા ૩૫ મી-હે અરજીન ! જે માણસ ઇશ્વરે આપેલી બક્ષીસ ઉપર સંતોષ ન રાખતાં બીજાની અપેક્ષા કરે છે, તે સદાકાળ દુઃખી અવ-

સ્થામાં રહે છે એટલા માટે મનુષ્યે સંતોષ રાખવે કેમકે સંતોષી નર સદા સુખી.

શીક્ષા ૩૬ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય પોતાની મનકામના સીધી કરવા ચાર પાયાના આસન (પુરસી, ખાટલો વીગેરે) ઉપર બેસીને પરબ્રહ્મ જગદીશ્વરનું પુજન કરે તો તે અદ્વિતીય જય છે. એટલા માટે ભોંય ઉપર એકાંતમાં પવિત્ર આસન જેવા કે ભદ્રાસન બણી મુખ રાખી એક ચીતે પરમાત્માના સ્મરણ પુજનમાં મન લગાવે તો તે ફળદાયક છે.

શીક્ષા ૩૭ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય તીવ્ર કાંઈ જાન પર સ્ત્રીને કૃદ્ધિથી નીહાળે તો તે પાપથી તેની મુક્તિ કાઢી જગોએ થતી નથી અને અંતકાળે યમદુત તે પાપીને નરકમાં લઈ જઈ લોકાની તપાવેલી સીખો આંખોમાં ખોસે છે અને અનેક પ્રકારના દુઃખ આપે છે. એ સાંભળી અરજુને વીનંતી કરી કે હે જગન્નૃપ ! અંતર્યામી કૃપા કરી કાંઈ ખીજી પણ લાભ-શીક્ષાનો ઉપદેશ કરો કે જેથી મનરૂપી મેહેલમા જ્ઞાનરૂપી દીવાનો ઉગ્નશ થાય.

શીક્ષા ૩૮ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય ગંગાસ્નાન કરવા જતી વખતે પગમાં પગરખાં પેહેરી જાય તો તે સ્નાનનું ફળ પામતો નથી.

શીક્ષા ૩૯ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય ચાર ભાઈઓની વચમાં બેસીને કાંઈ ખાવાનું મંગાવે અને તેખીજાઓને ન આપતાં તે એકલો ખાય તો તે પાપથી મુક્ત થતો નથી. પણ આ વાતનો ગરીબને દોષ નથી.

શીક્ષા ૪૦ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય રવીવારે, શ્રાદ્ધસીએ તથા અમાવાસ્યાને દીવસે ખીચડી ખાય તો તે પાપના બંધનથી ખીજા ઉત્તમ પદ્ધતિથી વીમૂખ રહે છે અને પ્રજ્ઞ હોયે નહીં.

શીક્ષા ૪૧ મી—હે અરજુન ! ખારસને દીવસે પુરાણ વાંચવું અથવા સાંભળવું અથવા કેમકે તે દીવસ શ્રી વ્યાસમુની આખો દહાડો

પરબ્રહ્મ પરમત્માના પુજનમાં ધ્યાન રાખી એસે છે; તેથી જો કોઈ પુરાણ વાંચે તો તે ધ્યાનમાં ચક્ષાયમાન થાય છે.

શીક્ષા ૪૨ મી—હે અરજુન ! રવીવારે અથવા વ્રત ધારણને દીવસે દરપણમાં ખ જોવું અયોગ્ય છે.

શીક્ષા ૪૩ મી—હે અરજુન ! જે ખાટલા ઉપર ઘણી ઘણીયાણી સુતા હોય તે ખાટલા ઉપર બીજાએ સુવું અથવા એસવું નહી. આ દોષ સુનારા ઘણી ઘણીયાણીથી મોટા હોય તેનેજ લાગે છે, પણ બાળકોને બાધ નથી.

શીક્ષા ૪૪ મી—હે અરજુન ! જે માણસ તક્ષની ચોરી કરે તે મહા પાતકી થાય છે એટલુંજ નહી પણ કોઈ તલ ખવરાવે તો તે ખાવામાં પણ દોષ છે આ સાંભળી અરજુને પ્રશ્ન કર્યો કે હે મહારાજ કોઈ સગુવહાલું તલ ખવરાવે તો તે શીરીતે ખાવા ? ત્યારે શ્રીકૃષ્ણજી-એ કહ્યું કે ભોજનના બદલામાં કોઈને તલ ખવરાવવા નહી પણ આ હાણુને આપવા જેથી પુણ્ય થાય.

શીક્ષા ૪૫ મી—હે અરજુન ! જે માણસ લઘ્વી (પીશાબ) કરીને પાણી લઈ હાથ પગ ધોતો નથી તે અપવીત્ર રહે છે અને તેથી સત્કર્મનું ફળ પામી શકતો નથી.

શીક્ષા ૪૬ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય એકાગ્ર ચીત રાખી કયા વાર્તામાં ધ્યાન રાખે તો તે વૈકુંઠમાં નાના પ્રકારના સુખ ભોગવે છે.

શીક્ષા ૪૭ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય એનામત વસ્તુને પોતાના કબજામાં લે તે અનેક પ્રકારના દુઃખ ભોગવી અંતકાળે નરકનો અધીકારી થાય ને તેની સ્ત્રીને વાંઝીયાપણું ભોગવવું પડે છે.

શીક્ષા ૪૮ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય પોતાની પરણેલી સ્ત્રીને ત્યાગ કરે અથવા ગાયના ટોળામાં જઈ વીના કારણે મૈથુન કરતી અ-

ધને ડરાવી નસાડે, તો તે નરકનો અધીકારી થાય છે તેમજ તેનો વંશ ધેસો ગાંડો થાય છે.

શીક્ષા ૪૯ મી—હે અરજુન ! જેનો લેણદાર તગાદો કરી ખારણામાં બેઠો હોય તે વખતે કરજદાર માણસ જે ઘરમાં રહી અત્રજલ લે તો તે અપરાધી થવાથી જન્મ આપેો દરીદ્રી રહે છે.

શીક્ષા ૫૦ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય પોતાના કુટુંબની અથવા નાતની નિંદા કરે છે, તો તે પુત્રનું સુખ પામતો નથી.

શીક્ષા ૫૧ મી— અરજુન ! જે મનુષ્ય પોતાની બડાઈ કરે અથવા બીજાને મેઢેથી સાંભળીને મલકાઈ જાય તેને મુરખ જાણવો એટલુંજ નહીં પણ અંતકાળે નરકનો અધીકારી થાય છે માટે મનુષ્યને ક્રિયીત છે સ્વચાલુ મુખથી ગાવા નહીં.

૧૨ મી— હે અરજુન ! જે મનુષ્ય બગીચા અથવા તળાવની પાળને તથા વૃક્ષના મુળને વગર વીચારે ઉન્મત્ત થઈને તોડે અથવા શીખેડી વીઘા ઉપર ધ્યાન ન રાખતાં અનીતીથી ચાલે તો તે પાપથી મુક્તિ ન પામતાં અંતકાળે નરકમાં જાય છે.

શીક્ષા ૫૩ મી— હે અરજુન ! જે મનુષ્ય પોતાના પાળેલા જનાવરને ભુખ્યાં રાખે, અથવા નિર્દયપણે હાથથી જાદે મહેનત કરાવે તેને મ્હેટો પાપી જાણવો. આવા પાપથી ધન સંતાનનું સુખ નથી પામતો આંગ્રહા જન્મમાં વ્યદળ અર્થાત્ નપુંસક થાય. કદાચીત્ પુન્યના પ્રતાપથી તે નહીં તો તેની પ્રજા તો અવસ્ય નપુંસક થાય એમાં કાંઈ પણ સંદેહ જાણવો નહીં.

શીક્ષા ૫૪ મી— હે અરજુન ! જે માણસ રૂપીઆને બદલે જમીન કાપજે રાખે છે, તો તે પાપથી આંખે આંધળો થઈ સંતાનનું સુખ પામતો નથી.

શીક્ષા ૫૫ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય વડીલો પાસે જીવું બોલે બોલે છે તે દોષીત થાય છે.

શીક્ષા ૫૬ મી—હે અરજુન ! ચારે ચરતી ગાયને જે માણસ હાંકા કહાડે છે તે પાપના બંધાનથી પુત્રનું સુખ પામતો નથી.

શીક્ષા ૫૭ મી—હે અરજુન ! જે માણસ રણક્ષેત્રમાં જઈને અસામર્થ્યપણું દેખાડી પોતાના સ્વામીને એકલો મુકી નાશી જાય, તે કો-ઢીયો થાય છે એટલુંજ નહીં પણ અંતકાળે શૈરવ નરકમાં પડે છે.

શીક્ષા ૫૮ મી—હે અરજુન ! જે માણસે તીર્થકાંઠે જઈ પોતાની સ્ત્રી સહીત એક પોતીએ સ્નાન કર્યું નથી, તેનું જીવનું પણ સમાન છે માટે મનુષ્યને ઉચીત છે કે એક વખત તીર્થકાંઠે જઈ સ્ત્રી સહીત સ્નાન કરી શક્તી મુજબ પુન્યદાન કરવા ચુકવું નહીં. આવા સ્નાનથી અશ્વમે-ધયજ્ઞ કર્યાનું પુણ્ય થાય છે. આ સાંભળી અરજુને પ્રશ્ન કર્યો કે હે અ-ત્યામી દીનબંધુ ! આપે આજ્ઞા કરી તે અતી ઉત્તમ છે, પરંતુ તીર્થકાંઠે જવા માટે પૈસા ન હોય તેવા માણસને અથવા શરીરે અશક્ત થયેલા માણસે શું કરવું ઉચીત છે તે કૃપા કરીને કહો. ત્યારે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને આજ્ઞા કરી કે હે અરજુન ! તેવા મનુષ્યે અમાવાશ્યા, પૂર્ણિમા જન્મ નક્ષત્રે, સ્ત્રીદ્વીયોગે, અથવા વ્યતીપાતાદી શુભ વારે, પોતાની સ્ત્રી સહીત તાળાવ નદી, હોળ, કુંડ અથવા પોતાને ઘેર સ્નાન કરી શક્તી પ્રમાણે પુણ્યદાન કરવું; એથી તે તીર્થ સ્નાનથી પણ અધીક ફળને પામે છે. અને થયેલાં પાપોથી મુક્તી પામી વૈકુંઠમાં વાસ કરે છે. હે અરજુન ! આ શીક્ષા વેદમાં શુભ રહી છે. એને દેવતા પણ જાણવાને અશક્ત છે. પરંતુ હું તને મારો પરમ ભક્ત જાણી તારા હીત માટે કહું છું.

શીક્ષા ૫૯ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય બીજાની એળ ઉઘાડી કરે તે શૈરવ નરકમાં પડે છે.

શિક્ષા ૬૦ મી—હે અરજીન ! જે દિવસે ગાય વાછરડાને જન્મ આપે છે તે દિવસથી ૮૦ દિવસ સુધી ગાયને દોઢી વાછરડાને ન પાતાં પોતાના ઉપયોગમાં જે મનુષ્ય દૂધ લે છે, તો તે પાપથી સંતાનનું સુખ ન પામતાં ઘણા વરસ નરકમાં વાસ કરે છે.

શિક્ષા ૬૧ મી—હે અરજીન ! જે માણસ પોતાના કુટુંબનો દ્રોહ કરી જીવથી મારી નાંખે છે. અથવા ભુંડું ઇચ્છે છે, તેને મોટો પાપી જાણવો.

શિક્ષા ૬૨ મી—હે અરજીન ! જે મનુષ્ય ખીજનો દિસ્સો પોતાના કબજામાં કરે તો તેની સ્ત્રી દુરાચરણી થાય, પોતે જન્મભર દર્દિયાવસ્થા ભોગવે અને સંતાનથી વીરૂપ રહે. કદાચ પુત્ર આવે તો તે તરત મરી જાય છે અને જે પુત્રી આવે અને તે જીવે તો તે વિધવા અવસ્થાવાળી પાય છે. અને પોતે ચાર જન્મ સુધી અંધ અવસ્થા ભોગવે તે પછી યમના દૂત લોહાના તપાવેલા થાંભલા સાથે બાંધીને તેને માર મારે છે.

શિક્ષા ૬૩ મી—હે અરજીન ! જે મનુષ્ય સૂર્ય અથવા ચંદ્રને હણના ઘેરાવા વખતે ખાય, પાણી પીવે, પેસાચ કરે તો તે સૂર્ય ચંદ્રના શ્રાપથી ધન તથા સંતાનનું સુખ પામતો નથી.

શિક્ષા ૬૪ મી—હે અરજીન ! દિસાએ જવા માટે લીધેલા પાણીમાંથી બાકી રહેલા પાણીએ હાથ પગ ધુવે, તો દોષ લાગે છે અને તેના કુટુંબને પ્રેત બાધ કરે છે, કેમકે એ પાણી પ્રેતના ભાગનું કહેવાય છે માટે તે લેવું નહિ.

શિક્ષા ૬૫ મી—હે અરજીન ! સંતાનહીણ પુરુષનું જીવનું વ્યર્થ છે, કારણ કે તે મુગ પછી શ્રાદ્ધ તપણથી વિમુખ રહે છે. આ સાંભળી અરજીને પ્રશ્ન કર્યો કે હે સ્વામી પુત્રહિન માણસને કેના હાથથી શ્રાદ્ધ તરખણ પોહાંચે તે કૃષ્ણ કરી કહો. ત્યારે શ્રીકૃષ્ણ ભમવાને હસીને કહ્યું કે હે અરજીન ! આ વાત શુભ છે તે જણ તને હું માગે પરમ

મક્ત જાણી કહું છું કે અપુત્રવાન પુરુષની સ્ત્રી સુશીલ સ્ત્રી ધર્મ પાળવા-
વાળી હોય અને તે પ્રીતી ભાવથી શુદ્ધ શ્રાદ્ધ તરપણ કરે તો તેના પ-
તીને પહેાંચે છે, અને આવી પતીવ્રતા સ્ત્રીના સારાં કર્મથી સાતે પેઢીના
પિતૃઓ વૈકુંઠમાં વાસ કરે છે. અને તેના પતી પણ પોતાના પાપ કર્મો-
થી જો નર્કમાં પડ્યો હોય તો તે પણ વૈકુંઠને પામે છે.

શિક્ષા ૬૬ મી—હે અરજુન ! દ્વાદશી અમાવાસ્યા તથા રવીવારે
જે મનુષ્ય શરીરે તેલ લગાડે તે દોષીત થાય છે.

શિક્ષા ૬૭ મી—હે અરજુન ! કોઈ પણ મનુષ્યે પોતાના આંગ-
ણમાં વડ અથવા પીંપળાનું વૃક્ષ રાખવું નહી; કારણ કે પીતૃદેવ પ્રતી-
દીન એકવાર પોતાના પરીવારને ઘેર આવે છે; તો તે વડ પીંપળામાં
રહેલા જૂત, પીશાય, પ્રેતાદીકના ડરથી નાશી જઈ શ્રાપ આપે છે, અ-
થવા પીતૃ નીમોને જે કાંઈ ધ્વજ્જલોગ્ન કરાવે તે પીતૃદેવને નહીં પુગતાં
ઉપજા કારણથી નીપજી જાય છે; તેથી તે સદા નીરધન થઈ દરીદ્રી અ-
વસ્થા ભોગવે છે. માટે ઘર આગળ પીંપળો અથવા વડનું વૃક્ષ રાખવું
નહી તેમજ તેની નીચે દાંચો રાખવો પણ અશુભ છે.

શિક્ષા ૬૮ મી—હે અરજુન ! મનુષ્ય દેહ અતી કડીનતાથી પૂર્વના
પુણ્યે પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી આ અમુલ્ય દેહના ગળામાં ફાંસો નાંખવો અ-
ભોગ્ય છે કારણ કે મોતે દરેક માણસના માથાની ચોટલી પોતાના હાથમાં
ગાંધી છે તેથી તે પોતાના ખુશી મુજબ દેહમાંથી જીવને ખેંચી લે છે, પણ
માણસથી જાણી શકાતું નથી કે આપણું મોત ક્યારે થશે. જાળ અવસ્થામાં
તથા સુખાવસ્થામાં, હૃદય આરાધન, વૃદ્ધ અવસ્થામાં કરશું એમ માનવું એ
ભુવ નરેલું છે. માટે મનુષ્ય ઉચિત જ કે કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, મદ,
મસર, વગેરે વગેરે દુરગુણ તથા ધર્મ જે આપેલું તેમાં સંતોષ માની
હવે શોક, દાની, વાળ, રમ મળ્યા વગેરે પૂરણાત્મ પરમેશ્વર સ-

માન જાણી સદા સચ્ચીદાનંદ નારાયણના ચરણાન્વીદમાં મન લગાવી પ્રસન્નતાથી રમરણ કરવું. કેમકે અંતકાળે માતા પિતા—અ ઇ તથા સગાબહાલા કોઈ પણ સહાય કરના નથી માત્ર પોતાના સુકર્મથી સહાયતા મળે છે.

શિક્ષા ૬૯ મી—હે અરજીન ! જે મનુષ્ય પ્રતિદીન પીપળાને પાણી ન રહે અથવા પખવાડીએ પખવાડીએ મહાદેવનું વ્રત પુજન કરે નહી તે તે સદા નિર્ધનતાથી દુઃખી રહે અને તેનું જીવન શીયાળના જેવું છે. આ સાંભળી અરજીને પ્રશ્ન કર્યો હે વાસુદેવ ! જગત્પુર ! જે કોઈ મનુષ્યથી નીચ નીચમ ન રહે તો તેણે શું કરવું ? ત્યારે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને કહ્યું કે શનીવારને દિવસે પીપળાના મુળમાં અક્ષા, છાલમાં વિષ્ણુ, ડાળીઓમાં મહાદેવ, પાંદડે પાંદડે તેત્રીસ કરોડ દેવતાનો વાસો રહે છે, તેથી તે દિવસે પીપળાનું પુજન કરવું તે પુજનની વીધી કહુ છું તે સાંભળ. સઘળાં તીર્થો (ગંગાજળ, સમુદ્રજળ, દહી, દુધ, સાકર, મધ) મહીત પુજન કરી પ્રદક્ષણ કરી શક્તી પ્રમાણે પીપળાના વૃક્ષ નીચે અક્ષ ભોજન કરાવી પોતે પણ કરે તો પુણ્યના પ્રતાપથી આશીરવાદ પામી ધન સંતાનથી સુખ પામે, અને અંતકાળે જમના દુત તેનાથી ડરી નાશી જાય. આ રીતે પીપળાનું પુજન તીર્થ સ્નાન યજ્ઞના કળાની જરોજરી કરનારું છે. હવે મહાદેવના પુજનની વીધી આ પ્રમાણે કરવી. માહ મહીનાની કૃષ્ણ ચતુરદશીએ મહાદેવનું વ્રત ધારણ કરી રાત્રીનું જાગરણ કરી ચાર વેદ ૧ મંત્રોથી તીર્થો (દુધ, સાકર, ઘી, ગંગાજળ, મધ આદીક) થી મહાદેવને જ્ઞાન કરાવી વીધી પુર્વક પુજન કરે તો થયેલાં પાપનો નાશ થઈ શીવ લોકમાં વસ પામી તેની મન કામના પુર્ણ થાય છે. કદાચ આ વ્રત પુરુષ ન રાખી શકે તો તેની સ્ત્રી આવી રીતે વ્રત રાખે અને મહાદેવની વીધી સાથે પુજન કરે તો આ વ્રતનું ફળ બંધા વ્રતના ફળ કરતાં પરિપુર્ણ થાય. અરજીન અત્યા શિક્ષણ વચનો સાંભળી પ્રસન્નતાથી વિદ્યાર્થી પુર્વક જાગરણ કરી જે કળા કે જે નિમજ્જાળ ! આપના મુખથી આવી શીક્ષા સાંભળે મળી પુર્ણ થાય તો તે જ્ઞાનપ્રાપ્તિ.

શ્રી ભગવાને કહ્યું કે હે અરજીન ! આ બોધરૂપી શિક્ષાઓ વી-
સ્તારીને તારી આગળ કહું છું તે તું ચીત લગાડી અરોપર સાંભળ.

શિક્ષા ૭૦ મી—હે અરજીન ! જે કોઈ મનુષ્ય સ્નાન કરી ઉમરાના અને
મહુડાના ઝાડ નીચે જાયતો સ્નાનના ચોથા ભાગનું ફળ તે વૃક્ષને જાયછે.
એ સાંભળીને અરજીને તેનું કારણ પૂછતાં શ્રીકૃષ્ણજીએ કહ્યું કે જ્યારે
નૃસીંહ અવતારે પોતાના નખથી હીરણ્યક્ષનું પેટ ફાડ્યું ત્યારે નૃસીંહના નખમાં
અળતરા થવા લાગી તેવામાં નૃસીંહજીને ઉપત્તા બે વૃક્ષો નજરે પડ્યાં. તેના
પાંદરાં નખે લગાડવાથી અળતરા મરી અને આરામ થયો, ત્યારે નૃસીંહજીએ
પ્રસન્ન થઈને પેત્રા બે વૃક્ષોને, વરદાન આપ્યું કે જે કોઈ માનુષ્ય સ્નાન
કરીને તમારી નીચે આવશે, તેના સ્નાનના ફળનો ચોથો હિસ્સો તમને પ્રાપ્ત
થશે, એ સાંભળી અરજીને પુછ્યું કે હે શ્રીકૃષ્ણ પરમાત્મા ! કોઈ માનુષ્ય
મદ્યપત્રથી તે ઝાડ નીચે જાય તો તે ત્રણ વખત શ્રી નૃસીંહ અવતારનું
નામ લે તો તેના સ્નાનનું ફળ વૃક્ષને નહીં જતાં પોતાને ફળ થાય .

શિક્ષા ૭૧ મી—હે અરજીન જે મનુષ્ય સ્નાન કર્યા પછી ખાટલા
ઉપર બેસે અથવા બહાર જઈ લોકોને અડકે તો તેને ફરી નાહાવું જોઈએ
પણ સ્નાન કરી જમીને બહાર જાય તો તેને દોષ લાગતો નથી.

શિક્ષા ૭૨ મી—હે અરજીન ! જે મનુષ્ય આંખાનું ઝાડ કાપે તેને મહા
દોષ લાગે છે અને જો આંખાના દશ વૃક્ષ કાપે તો એક બ્રહ્મદત્તાના દોષની
અરોપર છે; માટે કોઈ મનુષ્યે આંખાના વૃક્ષને કાપવું નહીં; અને જો કોઈ
વૃક્ષો રોપીને ખામ કરાવે અથવા જાતે કરે તો તેને યજ્ઞના ફળની પ્રાપ્તિ થાય,
અને જો ખામ (વાડી) કરવાની શક્તિ ન હોય તો જલવાળા ઉત્તમ સ્થાન
ઉપર પાંચ વૃક્ષ રોપે, તો વૃક્ષોની આશીર્વાદથી અંતકાળે મોક્ષગતિને પામે.

શિક્ષા ૭૩ મી—હે અરજીન ! જે મનુષ્ય પોતાને ઘેર તુળશીનું વૃક્ષ
ચાવે, અને હમેશાં સ્નાન કરી તુળશીને જળ, ચંદન, અક્ષત, પુષ્પ, નૈવેદ્ય,
ધુપ, દીપ વગેરેથી પ્રતીદીન પુજા કરે તો તેને ઘેર જન્મના દુતો નહીં આ-
વતાં લક્ષ્મીજી પ્રસન્ન થઈ ઘરમાં વાસ કરી, મુખમાં વૃદ્ધી કરે છે તેમજ
અશ્વમેધ કર્યા જેટલું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે, અને જો હમેશાં તુળશીની પુજા
કરવી અને નહીં તો અશાઢ, આસો કારતક માસના દરેક દીવસે પુજા કરે
તો તેનું ફળ યજ્ઞના ફળની યરોળર મળે. તેમજ કોઈ મોણસ આંખડીના
ઝાડ નીચે આલ્પણને જમાડે તો તેનું પુણ્ય યજ્ઞની યરોળરી કરનાર છે પણ
સ્વીવારે આંખડીના વૃક્ષની પુજા કરવામાં દોષ છે માટે તેમ ન કરવું.

શિક્ષા ૭૪ મી—હે અરજીન ! જે કોઈ પુણ્ય તીથી, વાર નક્ષત્રના
સમય વગર શ્રાદ્ધ કરેછે તે તેના પીતૃદેવતાઓને પહોંચતું નથી.

શિક્ષા ૭૫ મી—હે અરજીન ! જે મનુષ્યના ઘરમાં વાંઝણી સ્ત્રી હોય
તેનું જીવવું પણ સમાન છે. તેના હાથથી બનાવેલી રસોઈ પણ જમવી
અયોગ્ય છે. આ કારણથી તેના મુખમાં દુર્ગંધી પેદા થાય છે એવું સાંમળા
અરજીને પ્રશ્ન કર્યો કે, એવી સ્ત્રી ઘરમાં અથવા સગાવહાલામાં હોય, અને
તે સ્ત્રી શીવાય બીજી કોઈ રસોઈ કરનાર ન હોય, તો કેમ કરવું તે કૃપા
કરી આજ્ઞા કરો. ત્યારે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને કહ્યું કે ભોજન કરવાને સમયે અ-
નંત શક્તિ પરબ્રહ્મ કમળનયન ધર્મ રક્ષકનું નામ લઈ પ્રાર્થના કરી કહેવું
કે હે જગદીશ્વર ! અધમઉધારણુ, ભવભયભંજન, અધમોચન, તુંજ છે એવીરીતે
આસે આસે નામ દઈ પૃથ્વી ઉપર જલની ધાર દઈ જ્યોતી સ્વરૂપનું ધ્યાન
ધરી ભોજન કરે, તો તેને બાધ ન લાગતાં ધન સંતાનની પ્રાપ્તિ થાય છે.

શિક્ષા ૭૬ મી—હે અરજીન ! જળ પીવા માટે કોઈની પાસે મા-
ગણી કરી હોય, અને તે જળથી ભરીને કોટો લાવે તો તે હાથો હાથ ન

લેતાં જમીન ઉપર મુકાવી પછી પોતને હાથે લઇને પીયે તો તેમાં દોષ નથી પણ હાથોહાથ લઇને પીયે તો દોષ છે.

શિક્ષા ૭૭ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય ભોજન કરેલા એમાં વાસણો, તરત સાફ ન કરતાં એમને એમ રાખી મુકે તો તે અત્ર દેવતાના શ્રાપથી સદા દરીદ્રી રહી બહુ દુઃખ પામે છે.

શિક્ષા ૭૮ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય પોતાનું આંગણું લીંપી ઝું-પીને સાફ ન રાખે તો તે મહાદેવજીના તથા પોતાના પીતૃદેવતા શ્રાપથી છઠે મહીને નીરાધાર થઇ, અતી દુઃખ પામે અને આ વાત પોણું ધ્યાનમાં રાખવી કે પોતાના પાપથી પુત્ર દરીદ્રી થાયછે. અને સ્ત્રીના પાપથી પુરૂષને મુક્તી મળતી નથી. કદી પોતાના પૂણ્ય બળે કરી સ્વર્ગની પ્રાપ્તિ થઇ હોય તો તે નષ્ટ થઇ જાય છે.

શિક્ષા ૭૯ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય નદી તથા વીગેરે છાંડીને ઘરમાં ગરમ પાણીએ નહાય છે, તેનું નહાવું અશુદ્ધ છે. આ સાંભળી અરજુને પ્રશ્ન કર્યો કે કોઇ ગામમાં નદી વીગેરે નાહાવાના સ્થળોન હોય તો તેનું કેમ કરવું; તે કૃપા કરી કહો, સારે શ્રી કૃષ્ણે કહ્યું કે જો ગરમ પાણીમાં હાથ બોળ્યા શીવાય સ્નાન કરે તે ગંગાસ્નાન જેવું શુદ્ધ છે હે અરજુન ! આવી આવી વાતોમાં બહુ ધ્યાન રાખવાની જરૂર છે, પણ તે ક્રોધનાથી રાખી શકાતું નથી. એજ મોટું આશ્ચર્ય છે પરંતુ પરમાત્માની ભક્તીએ કરીને મુક્તી પામેલ એવા બુદ્ધિમાન પુરૂષો તો અવશ્ય ધ્યાન લગાવે છે. આ સાંભળી અરજુને બહુ શોચ કરી શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનના ચરણાર્પણમાં શીશ નમાવી વીનંતી કરી કે હે સચ્ચીદાનંદ વાસુદેવ ! આપે આ આજ્ઞાઓ કરી, તેમાંથી કેટલીક બને છે અને કેટલીક નથી બનતી તો તેના દોષથી મુક્ત કેમ થવાય તે કૃપા કરી આજ્ઞા કરો. સારે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને અરજુનને બહુ શોચ કરતો જાણી દયાળુપણે આજ્ઞા કરી કે—

(દુહો)

વીનેલ વાતનો શોચ ન કરતાં, ધીરજ મનમાં ધાર,
ધ્યાન ધરે એટલાજ પર, મટે પાપ નિરધાર.

શિક્ષા ૮૦ મી—હે અરજીન ! જે મનુષ્ય સ્નાન કરી લગ્નાટમાં તીલક કરતો નથી તેનું સ્નાન અફળ જાય છે તેમજ તીલક કરવાથી યમના દુતો તીલક જોઈને કરી જાય છે; અર્થાત્ આજીવન આપતાં લાજ આપરથી ધર્મ રાજની કચેરીમાં ખડા કરે છે.

શિક્ષા ૮૧ મી—હે અરજીન ! મનુષ્યની કાયા પાંચ મોટા પુણ્યના પ્રતાપો પ્રાપ્ત થાય છે તેપણુ કસચીત્ જીવને ભોજનની પ્રાપ્તી માટે અતી દુઃખ સોસતે પણ પ્રતીદીન પ્રાપ્તી થતી નથી તો પુર્ણમાસીને દીને તો અવશ્ય ભોજન કરવું ઉચીત છે અને તેથી મોનું પુણ્ય થાય છે.

શિક્ષા ૮૨ મી—હે અરજીન ! મનુષ્ય ઘસર, ગાજર, લંસણ અને કાંદા (ડુંગળી) આમાની કોઈપણુ વસ્તુ ખાય છે. તો તેના સ્વર્ગમાં વાસ થવો દુર્લભ છે. કારણ કે ઉપલી ચીજોના થી માણુસના પેટમાં એકવીસ દીવસ સુધી રહે છે અને આ એકવીસ દીવસમાં માણુસનું જીવુ આવે તો તે નરકમાં જાય છે આ સાંભળી અરજીને પ્રશ્ન કર્યો કે હે ત્રી-લોકીનાથ, જક્ત પાત્રન પ્રભુ કોઈ માણુસે ઉપલી વસ્તુમાંથી એક આદી વસ્તુ ખાધી હોય અને તુરત માંદો પડતાં અંતકાળ પાસે આવે તો તેના દોષથી કેવી રીતે મુક્ત થવું તે કૃપા કરીને કહો ત્યારે શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું કે જે તે માણુસ ગંગાજળનું પાન કરે તો તે દોષથી મુક્ત થાય છે અને આ કારણથી નરકે જતો અટકે છે માટે આ માણુસે ઉપલી વસ્તુમાંથી કોઈ પણ જાણી જોઈને ખાવી નહી.

શિક્ષા ૮૩ મી—હે અરજુન જે મનુષ્ય દીવસ અને રાત્રીએ પોતાના ઘરમાં ધીનો દીવો બળતો રાખે તો તેના ઉપર પીતૃદેવતા પ્રસન્ન થઈ દીનપ્રતીદીન આશીસ આપી ધન સંતાનમાં વૃદ્ધી કરે તેમજ આગલા ભવમાં તે મનુષ્ય પરમેશ્વરની અતી કૃપાએ રી ધણું સુખ પામી અંતકાળે મોક્ષ પદને પામશે અને સુખ ભોગવશે.

શિક્ષા ૮૪ મી—હે અરજુન ! જે માણસ ભોજન કરતાં પડી રહેલી જીભ (જમતાં પડી રહેલું ભોજન) તેનું ખીછ વખત ભોજન કરે અગર લે અગર ખીજ કોઈને ભોજન કરાવે તો આ મહા દોષથી નિશ્ચય દરીદ્રી અવસ્થાને પામે

શિક્ષા ૮૫ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય રાત્રીએ અંધારામાં ભોજન કરે અથવા ભોજન કરતી વખતે દીવો બુજાઈ જાય તોપણ જમવું ચાલું રાખે તો આ દોશના કારણથી ધન સંતાનનું સુખ નહીં પામતાં દુઃખી રહે. અંધારે જમવું તે પ્રેતની સાથે જમ્યા બરોબર છે.

શિક્ષા ૮૬ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય પોતાને માથે મુકવાની બાંધેલી પાંધડી ખીંચને માથે મુકવા આપે તો તેનો બહુ દોષ છે કારણ કે પાંધડી આપનારની ખુદ્દીમાં ઘટાડો થાય છે અને પાંધડી લેનારની ખુદ્દીમાં વધારો થાય છે.

શિક્ષા ૮૭ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય દક્ષિણ દિશા સામું મોઢું રાખીને મુવે છે તેને તેમ સુવામાં ઘણો દોષ છે

શિક્ષા ૮૮ મી—હે અરજુન ! ચાર વરસની છોકરી તે પારવતી સમાન અને છ વર્ષની તે કન્યા કહેવાય છે તેવે વયે તેને વીવાહ કરે તે, મોટા યજ્ઞ સમાન ફળ પ્રાપ્ત થાય છે. જેઓ ચાર વરસની કન્યાનું વયે પહેલેઆ છતાં લગ્ન કરતાં નથી તો તેને મોટા દોષ કાગે છે માટે કન્યાને ચાર વર્ષની અંદર પરણાવવી.

શિક્ષા ૮૯ મી—હે અરબુન ! જે માણસ માથે પાધડી અને કમ-
રમાં ધોતીયું પેહેરીને કચ્છો નહી વાળે તો આ ભવમાં જેટલું પુણ્યદાન
કર્યું હોય તેનું ફળ મળતું નથી અને તેના પાપે કરી અંતકાળ વખતે
નરકમાં જાય છે તેમજ તેના પીતૃદેવતાઓ જેઓ સ્વર્ગમાં હોય છે ત્યાં
નહી રહેતાં નરકમાં વાસ કરે છે કારણ કે તેના પગ પૃથ્વીપર મૂકવા તે
ગાયના શરીર ઉપર મુકવા અરોમર છે.

શિક્ષા ૯૦ મી—હે અરબુન ! જે મનુષ્ય રાત્રીનું વાસી રહેલું જળ
જે બીજે દીવસે શ્રાદ્ધ કે તરપણના ઉપયોગમાં લે તો તે લોહીમાં તર્પણ
કર્યા અરોમર છે. વાસી જળે તરપણ કર્યાથી માણસ ધોરનરકમાં જઈ લોહીના
કુંડમાં વાસ કરે છે માટે વાસી જળથી તર્પણ કોઈએ કરવું નહિ.

શિક્ષા ૯૧ મી—હે અરબુન ! મનુષ્યોએ પોતાના હાથ, કાન તથા
ગળામાં સોતું પહેરવું એ મહાપતિત્ત છે કારણ કે જે જળ સોનાથી અડીને
આપણા શરીર ઉપર પડે છે તે જળને ગંગાનદીના જળ સમાન ગણવું.

શિક્ષા ૯૨ મી—હે અરબુન ! જે મનુષ્ય ગંગા આદી તીર્થોમાં
નાહ્યા પહેલાં પોતાનું ધોતીયું ધ્રુવે તો તેને દોષ લાગે છે.

શિક્ષા ૯૩ મી—હે અરબુન ! જે મનુષ્ય તીર્થ કરવા જાય તેણે
પહેલાં સ્નાન કરીને તર્પણ કરવું. તર્પણ કરતી વખતે જે કાળ ક્ષેમનો
દીયાર મનમાં આણે તો તર્પણ કર્યાનું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે અને પીતૃદેવ-
તાને તર્પણ પોહાંએ છે.

શિક્ષા ૯૪ મી—હે અરબુન ! તીર્થ કાંડે જઈ જે માણસ બીમા-
રીથી મૃત્યુ પામે તો તેને અરધ બાળી (દહન કરી) ક્ષેત્રમાં તીર્થ વાળી
નદીમાં ફેંકી દીધે તો આ દોષથી અંતકાળે નરકનો અધિકારી થાય
અને જે તેવા શબને ખરાખર દહન કરી (રાખ કરી) ને તેની રાખ

ઉપર સાત દીવસ સુધી જગજર બંદોળસ્ત સાથે ગાય શીવાય કૃતરાં બી-
લાડાં ગધેડાં આદી ચાર પગવાળા પશુ તેમજ સ્ત્રીનો પડછાયો પડવા નહી
દીયે અને આઠમે દીવસે સ્નાન કરી તે રાખને ક્ષેત્રમાં (નદીમાં) પધરાવી
અને ક્ષેત્રની માટીથી શખતી બાળેલી જંગો લીધી સાદુ કરે તો જનનતા
સર્વ તીરથો કર્યાનું ફળ તથા મોટામોટા યજ્ઞ કર્યાનું ફળ પ્રાપ્ત થાય અને
મરનાર વૈકુંઠવાસ પામે અને બાળનાર તથા તેની કીયા કરનારને હમેશાં
આશિશ આપે.

શિક્ષા ૯૫ મી—હે અરજીન ! સંતો પ્રકાશ (તડકા) હોય અને
તેવામાં વરસાદ વરસતો હોય તેમાં જે કોઈ માણસ નાહાય તો તેને
ગંગાસ્નાન કર્યા જશેવરનું ફળ મળે છે.

શિક્ષા ૯૬ મી—હે અરજીન ! જે મનુષ્ય સૂર્ય અસ્ત વખતે અન્ન
જળ લીધે અથવા દીશાએ જાય તો તેને મહાદોષ લાગે છે. કારણ કે તે
વખતે સૂર્ય અને દેવને હુદ્ થાય છે. વાસ્તવે અર્ચાસ્તિ વખતે માણસોએ
ઇશ્વરના ધ્યાન શિવાય બીજાનું કામ કરવું નહિ અને જે વખતે સૂર્યને જળ
અર્પણ કરે તે સૂર્ય નારાયણના આશીર વચનથી હમેશાં સુખ પામે અને
જે માણસ આ વખતે ખરાબ કામ કરે તે ઘણા વર્ષ સુધી દુઃખી થઈ
દરીદ્રો રહે. વળી આપણે જાણીએ કે સૂર્ય આઠમ્યા પેહેલાં ચાર
ઘડી અને અસ્ત થયા પછી રાત્રીની ચારઘડી સવારમાં સૂર્ય ઉદય થયા
પેહેલાં ચાર ઘડી અને ઉદય પછીની ચાર ઘડી દીવ ચડ્યા પછી જે
માણસ બીજાનામાં સુઈ રહે તો તેને સૂર્યના શ્રાપે કરી મહાદોષ લાગે
છે અને જે માણસ આ બે વખતે પરમ દયાળુ પરમેશ્વરના ધ્યાનમાં
સ્થીર મન લગાડી વેદ પુરાણ આદીનો પાઠ કરે તો સર્વ કરેલા પાપોથી
મુક્તિ પામી અંતે વૈકુંઠમાં વાસ પામે અને આ ભવમાં લક્ષ્મી તથા
મહાનંદુ ધણું સુખ ભોગવે.

શિક્ષા ૯૭ મી—હે અરજીન ! જે માણસ પાત્રવિના એક હાથમાં રોટલી રાખી બીજે હાથે ખાય તો તે થોડા વખતમાં દરીદ્રી થાય છે.

શિક્ષા ૯૮ મી—હે અરજીન ! જે માણસ બીજના ધન સંતાન આપરૂમાં જોર જીલમથી વિદેન કરે તે આ લોકમાં નિર્ધન અને અંતકાળ પછી નરકનો અધિકારી થાય અને આવતા જન્મમાં સંતાન વીનાનો રહે.

શિક્ષા ૯૯ મી—હે અરજીન ! જે પુરુષને પુત્ર નથી તે સંસારમાં પરમાત્માથી પણ સનમાન પામતો નથી અને અંતકાળે નરકનો અધિકારી બની બીજા જન્મમાં પુત્ર વિનાનો રહે છે.

શિક્ષા ૧૦૦ મી—હે અરજીન ! જે દીવસે સ્ત્રી બાળકને જન્મ આપે છે તે દીવસથી ૪૫ દીવસ સુધી જે સ્ત્રીના હાથનું જળ, તથા અન્ન ખાય તો આ દોષથી પીતૃઓ સ્વર્ગમાં હોય તે નર્કમાં જઈ વાસ કરે. આ સાંભળી અરજીને પ્રશ્ન કર્યો કે, હે દીનદયાળ ! જે મનુષ્યના કુટુંબમાં તે સ્ત્રી શીવાય બીજું કોઈ પણ માણસ ના હોય અને નિરધન હોય તે તેણે શું કરવું, ત્યારે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને કહ્યું કે વધુમાં વધુ ૨૩ દીન અને ઓછામાં ઓછા ૧૩ મે દીવસે સ્ત્રી ગંગાજળથી સ્નાન કરી પોતાના ગંગા પ્રમાણે પુણ્યદાન કરે તો તેના હાથનું ભોજન ખાવાને દોષ નથી આ શિક્ષા સાંભળી અરજીને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને હાથ જોડી વિનંતી કરી કે હે ત્રીલોકનાથ અધમ ઉધારણ આ આજ્ઞા સાંભળી જેમ દીવો અધારામાં ઉજ્જેશ આપે છે, તેમ મારા મનમાં જ્ઞાનરૂપી દીવાથી અજવાળું થયું છે. વાસ્તે કૃપા કરી બીજી પણ આજ્ઞા કરો ત્યારે શ્રીકૃષ્ણજીએ કહ્યું કે તું મારો પરમમક્ત છે. તેથી હું તને જે દેવતાઓ પણ જાંતા નથી તેવી આજ્ઞા કરું છું.

શિક્ષા ૧૦૧ મી—હે અરજીન ! જે માણસ પોતાના મનને પ્રસન્ન રાખીને પુણ્યદાન કરે છે તેને ફળ મળે છે અને જે ક્રોધ લાવીને અથવા

મન ઉદાસ રાખીને પુણ્યદાન કરે અને લેનારના મનને બહુ બળાપો કરાવે તેનું પુણ્યદાન નિષ્ફળ થવાથી મહા પાતકી થાય છે.

શિક્ષા ૧૦૨ છ—હે અરજીન ! જે માણસ પોતાના દીકરાને ખીજના ખોળે સોંપે તો તે દીકરાના હાથનું જળ ખોળે સોંપનાર બાપને પોહોંચતું નથી કદાચીત આપેલા છોકરાને પાછો લે તો તે છોકરો જીવાન થઇને મરી જાય છે અને તે ન મરે તો બીજો પુત્ર મરી જાય છે. અને આગલા જન્મમાં ધન સંતાનનું સુખ નહીં પામતાં નર્કમાં જઇ વાસ કરે છે આ સાંભળી અરજીને પ્રશ્ન કર્યો કે, હે સચ્ચીદાનંદ પ્રભો ! કેઈ માણસ આપેલા પુત્રને અજ્ઞાનથી પાછો લે તો તે આ પાપથી કેવી રીતે છુટે ? ત્યાં શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું હે અરજીન તે માણસ પોતાની સ્ત્રી તથા તે પુત્ર સાથે ગંગા આદી તીર્થોમાં સ્નાન કરી પીણી લાલ, ઘોળી, કાળી અને મધુરી એ પાંચે રંગવાળી પાંચ ગાય દુધ આપતી હોય તેવી તેની ખરીયો, તથા શીંગડાને સોનું મઢાવી પાંચ બ્રાહ્મણોને પાંચ ગાયોનું દાન કરે અને પરબ્રહ્મ પરમેશ્વરની પાસે આ કરેલા પાપની માફી માગે તો આવા પાપથી છુટી પાછા લીધેલા દીકરાના હાથનું તર્પણ પહોંચે છે.

શિક્ષા ૧૦૩ છ—હે અરજીન ! જે માણસ સંગ્રામમાં યુદ્ધ કરતી વખતે પોતાની પાસે રહેલા ધન અને બળના અહંકારના શબ્દો બોલી અને પોતાના વેરીને ખુરાં વચ્ચે ગાળો દઇ મંતાપે તો આ પાપે કરી સંગ્રામમાં હાર પામી નિષ્ફળ થઇ નાસી જઇ તુકશાન ભોગવવું પડે.

શિક્ષા ૧૦૪ થી—હે અરજીન ! યુદ્ધ કરતાં શત્રુને શરણે આવે અથવા બળહિન થઇ નાસી જાય તો તેને મારવો ઉચિત નથી તે છતાં તેને મારે અથવા ધાવલ કરે તો તે પાપથી તેનો પુત્ર યુવાવસ્થામાં મરી જાય તથા આગલા જન્મમાં તેની સ્ત્રી વાંઝણી રહે.

શિક્ષા ૧૦૫ મી—હે અરજીન ! જે માણસ કાગળ અથવા લાકડા

પર મનુષ્ય આદિ જનાવરોના ચિત્ર બનાવે તો તે દોષને માટે આ જન્મમાં અથવા આગલા જન્મમાં ધન તથા સંતાનનું સુખ નહીં પામતાં આખે આંધળો થાય કારણ કે તે ચિત્ર નિરજીવ છે પરંતુ ભગવાન આદિ દેવતાના ચિત્રોની પ્રતિષ્ઠા કરવાથી સંતાનનું સુખ મળે છે.

શિક્ષા ૧૦૬ મી—હે અરજુન ! જે મનુષ્ય મોઢામાંથી ઓક્તતાં ઓક્તતા યુંક બહાર આવી બીજા માણસના શરીર ઉપર પડે તો તેના દોષને લીધે આવતાં જન્મમાં ટુકારને પેટે અવતાર લઈને અંતકાળે નરકમાં જઈ વાસ કરે છે.

શિક્ષા ૧૦૭ મી—હે અરજુન જે માણસ પોનાના ઘણીતો હુકમ નહિ માનતાં ઉન્મત્ત થઈ જ્યાં ત્યાં વગર કામે ઉભો રહે અને સ્વ.મી શું કહે છે તે બરાબર ધ્યાનમાં નહીં લે તો તેને હમેશા દુઃખની પ્રતીતિ થાય અને નરકમાં વાસ કરે કારણ કે સ્વામીતો હુકમ ન માનવો એ સર્વથી મોટું પાપ છે. આ સાંભળી અરજુન પુછ્યું કે હે જીવનનાથ જન્મત્યંધુ કોઈ વખત સ્વામી સેવકથી થઈ ન શકે એવું કામ ફરમાવે તો તેમાંથી કેવી રીતે છુટો થાય, ત્યારે શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું કે જે સેવકને કહેલ કંઈ આકરી બની ન શકે તેવી હોય તો સેવકે જે દીવસથી સ્વામીની આજ્ઞા લોપી હોય તેટલા દિવસનો પગાર નહીં લેવો. આ સાંભળી અરજુને પ્રશ્ન કર્યો કે હે જગદીશ્વર ? જે કોઈ દીવસ સેવક સ્વામીની આકરી કરવામાં ભુલ કરે અને નિર્ધન અવસ્થાને લીધે પગાર પાછો આપવાની શક્તિ ન હોય તો કેવી રીતે આ પાપથી છુટે ત્યારે શ્રીકૃષ્ણજીએ કહ્યું કે જે પગાર તેને મળતો હોય તેનો ચોથો હિસ્સો પુણ્યદાનમાં વાપરે અને પરમહયાળુ પરમેશ્વરની પાસે માફી માગે તો આવા પાપથી છુટી અંતે સુખી થઈ સંતાનની વહી પામે.

શિક્ષા ૧૦૮ મી—હે અરજુન ! જે માણસ ધર્મશાળા હવેલી વગેરે

જગ્યાઓ ખંધાતી હોય અને તે પુરું થયું ન હોય તેની અંદર બેસીને ભોજન કરે તો તેને દોષ છે, પરંતુ જ્યારે મુકામ બરાબર તૈયાર થાય ત્યારે પોતાની સ્ત્રી સહિત પ્રતિષ્ઠા કરી પરિક્રમા કરે, અને બ્રાહ્મણને મીઠું ભોજન જમાડી ગોઆદી દાન કરી, પોતાના કુટુંબ સાથે ભોજન કરે, તો અશ્વમેધ યજ્ઞ કર્યાના ફળની બરાબર કરનાર ફળ પ્રાપ્ત થાય અને આવા કર્મો કર્યાથી ધન સંપત્તી વગેરેની સુખ ભોગવે.

શિક્ષા ૧૦૯ મી—હે અરજુન મનુષ્ય તીર્થ સ્નાન તથા દરશન યાત્રા કરવા જતાં રસ્તામાં કોઈની મિજબાની (ખુશનું જમણું) જમવા રોકાય તો એ દોષથી આ જાત્રાનું ફળ નિષ્ફળ થઈ જશે. આપણને મિજબાની આપી હોય તેને પ્રાપ્ત થાય છે. ત્યારે અરજુને પ્રશ્ન કર્યો કે હે ભગવંત ભક્તવત્સળ ? રસ્તામાં ભાઈ અથવા અંગના સગા તથા મીત્રની મિજબાની હોય ભાં રોકાયા વીના ન ચાલે તેવું હોય ત્યારે શું કરવું ત્યારે શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું કે જતી વેળા ન રોકતાં આવતી વખતે મિજબાની લેવા રોકાય તો ન દોષ નથી. વળી તીર્થ તથા દેવસ્થાનની જગ્યામાં ભાઈ અથવા મીત્ર મિજબાની આપ્યા વીના ન જવા દેતો સ્નાન યાત્રાથી પરવારી ચાલતી વેળા તીર્થસ્નાનની સાતવાર પ્રદક્ષિણા કરી ચાલતી વખતે મિજબાની લે અને પોતે તે મિજબાનીમાં જમે તેથી વીસ ધણું બ્રાહ્મણને જમાડે તો તેને દોષ નહીં લાગતાં સ્નાનયાત્રા તથા તીર્થયાત્રા સફળ થાય.

શિક્ષા ૧૧૦ મી—હે અરજુન ! જે માણસ પક્ષીના નાના અગ્નિ તથા મંડાને અડે તથા બાહાર નાંખી દીધે તો આ પાપના દોષથી સદા દરીની રક્ષા પોતાના જીવાન પુત્રને ગુમાવે એ લુંજ નહીં પણ અંત સમયે નર્કના અધિકારી થઈ આવતા જન્મમાં સંતાનનું સુખ નહીં પામતાં દુઃખી રહે, કારણ કે પક્ષી પોતાની અગ્નિને તે અડકતાં જીવે તો તે

જોઈને ઉડી જાય છે અને પક્ષી પોતાના બચ્ચાનું તે પક્ષી પાલન કરતું નથી, તેથી તે ભુખ અને તરસથી મરી જાય છે અથવા તરફડીયાં મારી નીચે પડે તો બીલાડાં કુતરાં વગેરે જનાવરો તેને મારી ખાઈ જાય છે.

શિક્ષા ૧૧૧ મી—હે અરજીન ! માણસોએ ગાયને દોતી વખતે તેના વાળ દુધમાં ન પડે એવી કાળજી રાખવી કેમકે ગાયના વાળ તુટવાથી આપણને દોષ લાગે છે જે કોઈ માણસ દુધને ગળ્યા વીના ઉતું કરી પીયે તો તે માણસ દરીદ્રી થાય છે આ પાપને સર્વથી મોટું ગણેલું છે માટે માણસો દુધને ગાળી ઉતું કરી પીવું.

શિક્ષા ૧૧૨ મી—હે અરજીન ! જે પુરુષ અથવા સ્ત્રી છોકરાંને રડતાં મુકી કુર્મ કરવાને જાય અથવા છોકરાંને મારે તો આળકના નિ-સાંસાથી તે માણસ નરકમાં જાય છે. અને આ સસારમાં દુઃખી થઈ પુત્ર વીનાનો રહે અને તેને પુત્ર થાય તો તે જીવાન થઈ મૃત્યુ પામે અથવા તો તેના પાપથી તેના પાતૃદેવ સ્વર્ગમાં વસતાં હોય તે નરકમાં જઈ વાસ કરે.

શિક્ષા ૧૧૩ મી—હે અરજીન ! જે મનુષ્ય સવારમાં પોતાનું મોટું ઘોડા વીના દૂધ આદિ કોઈ પણ ચીજ ખાય તો તે આ જન્મમાં સુખ ન પામતાં દુઃખ ભોગવે.

શિક્ષા ૧૧૪ મી—હે અરજીન ! જે માણસ વૃક્ષ ઉપરથી ફળ તોડે છે, તે મહાદોષવાળો કહેવાય છે. જે આપણને ફળની અગત્ય હોય તો વૃક્ષ ઉપર ફળ બરાબર પાક ઉપર આવેથી તેડી ઉપયોગમાં લેવું.

શિક્ષા ૧૧૫ મી—હે અરજીન ! જે માણસ પોતાના આકરનો મગાર અને પોતાનું ઘન કુમાડે તો તે આ લોકમાં જન્મપર દુઃખી થઈ પુત્ર વિનાનો રહે અને પરલોકમાં સનમાન પામ્યા વિના નરકમાં જઈ નિવસ

કરે અને જે તેના પીતૃદેવતાઓ સ્વર્ગમાં વાસ કરતા હોય તે નર્કમાં જઈ વાસ કરે.

શિક્ષા ૧૧૬ મી—હે અરજીન ! જે મનુષ્ય દાનમાં આપવાની ચીજને પાત્રમાં મુકી તેજ પાત્ર હાથમાં લઈ સંકલ્પ કરતી વખતે જે આહ્વાણ સ્વસ્તી એવો ઉચ્ચાર મુખમાંથી બોલી દેતો, તે પાત્ર તથા હાથ પણ સંકલ્પમાં આવી ગયા માટે તે પણ આવી દેવું જોઈએ, પરંતુ શરીરમાંથી હાથ છુટા કરીને અપાય નહી, માટે હાથને બદલે સોતું, રૂપું, તથા તાંબુ જે પોતાની શક્તી પ્રમાણે તે ત્રણે ધાતુમાંથી ગમે તે ધાતુનો હાથ બનાવી આહ્વાણને આપે નહિ, ત્યાં સુધી તે હાથથી અહ્મભોજન વગેરે સુકર્મ કામે કરવામાં આવે તેવું કૃત્રિમ મળે નહી, ત્યારે અરજીને પ્રશ્ન કર્યો કે હે યદુનાથ ? તે માણસને ત્રણે ધાતુમાંથી એક ધાતુનો હાથ બનાવી આહ્વાણને આપવાની શક્તી ન હોય તો તે કેવે પ્રકારે દોષથી મુક્ત થાય, ત્યારે શ્રી કૃષ્ણે કહ્યું કે આહ્વાણને મન માનતી ચાદર (કપડું) શ્રદ્ધાથી આપે તો તે દોષને નિવારણ થાય પણ તે ચાદર અસત્ત્વ વિકાન આહ્વાણને આપે તોજ આ દોષથી છુટા થય નહિ તો તે દોષ માથે ચોંટયો રહે.

શિક્ષા ૧૧૮ મી—હે અરજીન ! જે મનુષ્યની પરણેલી સ્ત્રી આજગોપાણ મુકીને મરણ પામે તે મનુષ્યે બીજાવાર લગ્ન કરવું વાજબી નથી કેમકે તે સ્ત્રી આજગોપાણ ઉપર સ્નેહ રાખી શક્તી નથી, તેથી તે દોષથી સ્ત્રી પુરુષને નીચ યોનીમાં જન્મ લેવો પડે છે.

શિક્ષા ૧૧૯ મી—હે અરજીન ! જે પુરુષ અથવા સ્ત્રી જનરકર્મ (બલિયાર) કરે અથવા જુદાં રમે, તે આ સંસારમાં પૈસાથી સુખ ભોગવે નહી તેમજ તેને ક્રોધ સાથે હેત પ્રીત ટકે નહી અને અંતકાળ વખતે નરકમાં જઈ અનેક તરેહના કષ્ટ ભોગવે માટે આવી તું જુલ કોઈ દીવસ કરતો નહીં.

શિક્ષા ૧૨૦ મી—હે અરજીન ! જે મનુષ્ય ભાડ ભાંડ અને બલાડ

આ ત્રણ જાતમાંથી કોઈપણ માણસને ઘોડો અથવા બીજું કંઈ આપે તો ભાટ આપનારના પુઠે અવગુણ ભરેલી નકલો અથવા તેની યુરાધ ગાય, અને મોઢે ગુણ ગાય ઉપલી જાતો લાજ કાજ ગૃહ્યુદ્ધી વિચાર એટલા વાનાથી રહીત કહેવાય છે. તેથી કોઈ દાતાર પુરૂષ પૈસો આપે તો પછી આગલા જન્મમાં આપનાર માણસ ભાટ વગેરેને ઘેર જન્મ લે અને તે અંતકાળે ઘેર નરકમાં જઈ વાસ કરે. આ સાંભળીને અરજીને એ હાથ જોડી પોતાને માથે વીતેલી વાતનો અફસોસ કરી વીનંતી કરી, ત્યારે ધન-શ્યામ શ્રીકૃષ્ણજીએ કહ્યું કે તારે ગયેલી વાતનો શોક ન કરવો. અને હવે પછી આ મારી શિક્ષાઓ ધ્યાનમાં લઈ વર્તજે અને જે કોઈ માણસ આ શિક્ષા પ્રમાણે વર્તશે તેનું સદા ભલું થશે.

શિક્ષા ૧૨૦ મી-હે અરજીન ! જે માણસ દિશાએ અગર પીશાળ કરી આવીને પુણ્ય અર્થે દાન કરે તેનું ફળ તેને પ્રાપ્ત નહી થતાં તેનો નિવાસ નરકમાં થાય.

શિક્ષા ૧૨૧ મી-હે અરજીન ! જે મનુષ્ય ચોથે દીવસે આંગળાના નખ નહી ઉતરાવતાં આળસથી રાખે અને સાતમે દીવસે હજમત ન કરાવે તો તે માણસ જેટલું પુણ્યદાન કરે તેનું ફળ મળે નહી.

શિક્ષા ૧૨૨ મી-હે અરજીન ! જે માણસનો ચક્રદશને મંગળવારે અથવા અમાસને રવિવારે જન્મ થયો હોય તે તીથી અથવા તે વારે જો તે પોતાના નખ ઉતરાવે તો તે મહા પાતકી થાય. અને તે દેવતાઓના શ્રાપથી સદા દરીદ્રી રહે ઉપરની તીથી વારના દેવતાઓ જુદા જુદા છે માટે તેઓની તે દીવસે પુજા કરે તો આ સંસારમાં પરમ સુખની પ્રાપ્તી મળે, અને અંતકાળ સમયે વૈકુંઠમાં જઈ વાસ કરે.

શિક્ષા ૧૨૩ મી-હે અરજીન ! જે મનુષ્ય આજની કરેલી રેટલી બીજે દીવસે જમવાના ઉપયોગમાં લે તો તે માણસ સદા રોગવાળો

રહે અને પોતાના પુત્ર પરિવારથી દુઃખ પામી અંતે નર્કમાં વાસ કરે કે-
મકે ટાઢુ ખાવાથી અન્નદેવ શ્રાપ આપે છે. તેથી આ સંસારમાં સુખ નહીં
ભોગવતાં અનેક જાતની શરીરે વ્યાધીઓ થઈ આવી જુદીમાં ધટાડો તથા
આજસ નીકાતો વધારો થાય છે. માટે કોઈ માણસોએ ટાઢું અન્ન ન ખાતાં
તાજી હમેશ ઉપયોગમાં લેવાથી ફાયદો છે. પણ મીઠાઈ અથવા પકવાન
ખાય તો તેને દોષ લાગતો નથી.

શિક્ષા ૧૨૪ મી-હે અરજીન ! જે મનુષ્ય પોતાના સ્વામીની
સેવામાં સદામુખે તથાલે નીરાશી રહે, બીજું ચાકરના મનને દુખી ન કરે
ત્રીજું કોઈના ઉપર ક્રોધ ન કરે તે આ લોકમાં તથા પરલોકમાં સુખ
પામી અંતે વૈકુંઠ ધાનમાં જઈ વાસ કરે.

શિક્ષા ૧૨૫ મી-હે અરજીન ! શરણે આવેલા શત્રુને સશ્વવડે
નહીં હથુતાં ઉપકાર વડેજ હથુવામાં જે પુરુષ મોટાઈ માને, તેને ધન્ય
ગણાય છે કદાચિત અજ્ઞાન પુરુષ સશ્વ વડે હથે છે તો હથુનારો પુરુષ
સદ્ગતી પામે છે પણ હથુનારની ગતી થતી નથી.

શિક્ષા ૧૨૬ મી-હે અરજીન ! જે મનુષ્ય એક જગ્યા મુકી બીજી
જગ્યામાં રહેવા જાય છે, અને તે ખાલી જગ્યાને ખરાબ હાલતમાં એટલે
સાફસુદ્ધ કર્યાં વગર રાખી જાય, તો તે જગ્યાના શ્રાપથી ધન સંતાનનો
નાશ થાય છે; તેમાં કાંઈ પણ સંદેહ સમજવો નહીં માટે મનુષ્યે અવશ્ય
જાણવું જોઈએ કે નવાને દેખીને જીનાને જીલવું નહીં.

શિક્ષા ૧૨૮ મી-હે અરજીન ! જે મનુષ્ય બીજાની આજ્ઞા ઉપર
આધાર રાખી બેસી રહે તેને મોટા દંરીદ્રી જાણવો કેમકે આપ સમાન
બળ નહીં અને મેધ સમાન જળ નહીં, માટે મનુષ્યને હિંમત છે કે અ-
હર્નિશ પરમાત્માના ધ્યાનમાં મગ્ન રહી પોતાના પુરુષાતનથી જે કાંઈ બને
તે કરવું કેમકે એવો એક પણ પદાર્થ નથી કે તે મનુષ્યથી બની શકે

નહી પરંતુ ક્રીયાહીન, આરાધન, આજ્ઞાસુઓથી અને નહી તેને મનુષ્ય અ-
વતારે પણ સમાન જણાવે.

શિક્ષા ૧૨૯ મી—હે અરજીન ! મોટામા મોટું તીર્થ માળાપની
સેવા છે પણ જો શક્તિ હોય તો ખીજા ૬૮ તીર્થો છે તેમાંથી જે
કાંઈ અને તે કરવું પણ જો શક્તિ ના હોય તો ઘેર રહી માળાપની સેવા
શુદ્ધ અંતકરણથી કરે તો તે બધા તીર્થો કરતાં શ્રેષ્ઠ છે.

શિક્ષા ૧૩૦ મી—હે અરજીન !જો મનુષ્ય પોતાને ઘેર આવેલાં આ-
લ્લણને બેસવાને આસન આપે નહી તો તે ધરધણીની સંપત્તિને નાશ
મઠ દરીદ્રી અને છે કેમકે આલ્લણની ગુદાએ દરીદ્રનો વાસો હોય છે અને
તેથી આસન ન આપતાં બાકી જમીનપર, ધરમાં બેસાડે તો તે દરીદ્રી ધરમાં
રહે છે પણ જો આસન આપ્યું હોય તો દરીદ્રી આલ્લણની ગુદાએજ રહે છે !

સમાપ્ત

। मालिनीवृत्तम् ।

असित गिरी समंस्यात्कज्जलं सिंधुपात्रे, ।

मुरतरु वर शाखा लेखिनी पत्र मूर्वोम् ॥

लिखाति यदि गृहिणा शारदा सर्वकालं ।

तदपितव गुणाना मीशपारं न याति ॥

અધ્યાત્મિક પદો.

અમારો રામ

માઠ

આનંદ કંદ અનંતરે, એવો અમારો રામ;

જેના વિના આ લોકમાં, ઠાલુ ન કોઈ ઠામ.

પૃથ્વી પાણી તેજ વગેરે, સર્વે એનાં અંગ;

જૂદાં કેમ પડે તે કોને જલમાં જેમ તરંગ.—

રે એવો૦

જ્યાં જોશો ત્યાં પૂર્ણ ભરેલો, પણ તે સ્થૂલ ન હોય;

ઝીણામાં ઝીણો છે પોતે, નિરખી ન શકે કોય.—

રે એવો૦

કેમે માપ ન થાય કશાથી, માયા તીત મહાન;

અહ્મતે ભવ જેવા જેતું, નિલ ધરે છે ધ્યાન;—

રે એવો૦

આંખ વિના દેખે. છે સૌને શ્રવણ કરે નહિં કાન;

નામરૂપ આ દૃષ્ય બધાનું, નિમલ એક નિધાન.—

રે એવો૦

વિશ્વ અલૌકિક વૃક્ષ બન્યું છે, પોતે તેતું મૂલ;

આડંબર અરંબ્યો ભારે, પણ નોખો નિર્મૂલ.—

રે એવો૦

મન-વાણી નહિ પહોંચે પૂરાં, છે સૌનો આધાર;

સત્તાથી સંભાળી રાખે, અહ્મંડોને ભાર.—

રે એવો૦

પશું પક્ષી માણસ સર્વેમાં, પોતે જીવન રૂપ

દેવોનો પણ દેવ દ્યાલુ, ભૂપોનો પણ ભૂપ.—

રે એવો૦

ભાવ પ્રમાણે દર્શન દે છે, ભક્તજનોને જેમ;

રૂપ ધરે છે નાનાં મોટાં, ઇચ્છા આવે એમ.—

રે એવો૦

માઢ.

૨

પંચભુતના પિંજરમાં છે, પોતે પંખી રૂપ,
 અનર અમર અવિનાશી અંતે, અળગો એક અરૂપ.—રે એવો
 અવળા ચાલે એ લોકોને, દે છે દંડ પ્રચંડ;
 જાડી રીતે ક્યાંહિ જડે નહિ, ખોળો સધળા ખંડ.—રે એવો
 દષ્ટા દર્શન દસ્યપણથી, લાગે છે બહુ રૂપ;
 તત્ત્વ વિચારે ત્રિપુટી જોતાં, અંતે આપ અરૂપ.—રે એવો
 ઉત્પત્તિ સ્થિતિ લય છે સર્વે, એની સ્ફૂરણા રૂપ;
 આ જંગલ જમાવી જોડો, પણ પોતે ગૂંપચૂંપ.—રે એવો
 બાંધે તે બંધાય ન ખૂંડો, છોડ્યો નહિ છોડાય;
 વેદ પુરાણો તત્ત્વવિચારે, જેના ગુણને ગાય.—રે એવો
 પાસે નિત્ય રહે છે પણ તે, બોધ વિના છે દૂર;
 ભાવે તે રીતેથી ભાળો, ભાઈ બધે ભરપુર !—રે એવો
 મર્યાદાનું મૂલ દયાલુ, કાલ તણા પણ કાલ;
 કોટી કદપ જતાં પણ વીતી, વાંકો થાય ન વાળ.—રે એવો
 કેશવ હરિ કે રામ કહો કે, સર્વે તેનાં નામ;
 પોતાના લોકોને પ્રેમે, આપે ઉત્તમ ધામ.—રે એવો

સદ્ગુરુનું શરણ.

રાગ દેશ.

સદ્ગુરુ-શરણુ વિના અજ્ઞાન તિમિર ટળશે નહિ રે;
 જન્મ-મરણુ દેનારૂં ખીજ ખરૂં બળશે નહિ રે.—ટેક.
 પ્રેમે વચનામૃત પાન વિના, સાચા ખોટાના બાન વિના;
 ગાંઠ હૃદયની જ્ઞાન વિના, ગગશે નહિ રે.— સદ્ગુરુ૦
 શાસ્ત્ર પુરાણુ સદા સંભારે, તન મન ઈન્દ્રિય તત્પર તારે;
 વગર વિચારે વળમાં, સુખ રળશે નહીં રે.— સદ્ગુરુ૦
 તત્ત્વ નથી મારા તારામાં સુઝ સમજ નરતા સારામાં;
 સેવક સુતદારામાં દિન વળશે નહિ રે.— સદ્ગુરુ૦
 કેશવ હરિની કરતાં સેવા, પરમાનંદ બતાવે તેવા;
 શોધ વિના સજ્જન એવા, મળશે નહિ રે.— સદ્ગુરુ૦

રામગી.

રે જીવ ! તું શિવરૂપ છે, ભૂલ્યો કેમ બમે છે ?
 આ સંસારની જલમાં, શું ગુંથાવું ગમે છે ? રે જીવ૦
 પંચ મહાભૂતનો થયો, તું નથી જડ દેહ !
 શાસ્ત્ર પુરાણો શાખ દે, પછી શો સંદેહ ? રે
 જ્ઞાનેન્દ્રિય તે તું નથી, નથી તું પંચ પ્રાણુ;
 કર્મેન્દ્રિયો પણ તું નથી, એમ નિશ્ચય જાણુ. રે જીવ૦

પંચ મહાભુત તું નથી, તું નથી નામરૂપ;	
વર્ણ અને જાતિ તું નથી, કાં પડ્યો અંધકૂપ?	રે જીવ૦
ત્રિમુખ અહંકાર તું નથી, નથી માંસને મેદ;	
વસ્તુ-કાવ અને દેશનો, તુજમાં નથી ભેદ.	રે જીવ૦
હાડ્યર્મ રસ લોહીને, તું નથી મધ મૂત્ર;	
માત પિતા ભાઈ બાલિની, પુત્ર કે નથી પૂત્ર,	રે જીવ૦
કતૃત્વ પણ તું માનથી, નથી ભોક્તૃત્વ ભાઈ;	
સંસારના સંબંધની, નથી તારે સગાઈ.	રે જીવ૦
નીચ ઉચ્ચવર્ણ તું નથી, નથી નર તેમ નારી;	
તારાં નથી ધન ધામ આ તે તું જોને વિચારી.	રે જીવ૦
ખાતું પીતું હર્ષ શોક એ, દેહના સહુ ધર્મ:	
વેદ વેદાંતની વાણીનો, કેમ જાણે ન મર્મ?	રે જીવ૦
જન્મ મરણ તે જરા નથી, એક રૂપ અનાદિ,	
સચ્ચિત્ આનંદ રૂપ છે, નથી અંત તે આદિ.	રે જીવ૦

શ્રી રામ દોહા.

રામ નામકો કલ્પ તર, કલી કલ્યાણ નિવાસ;	
જો સુમરત ભયો ભાંગતે, તુલસી તુલસીદાસ.	૧
રામ રામ કહો રામ કહો, રામ કહો બેર બેર;	
રામ કહેસેં હેતહે, સકલ પુન્યકો ઢેર,	૨
તુલસી અથ સખ દુરી ભયે, સ અક્ષરકે લેત;	
શ્રીરીતેરે આવે નહીં, મ અક્ષર પટ્ટેત.	૩
સારે જુગકી સંપદા, સ્વાશ્વા સમ નહિ હોય;	
સો સ્વાશ્વા રઘુનાથ જીના તુલસી વૃથા ન ખોય.	૪

તુલસી સીતા રામકો, રીઝ બજો યા ખીજ;
 જ્યું ખેતરમેં બોવીએ, ઉલટા સુલટા ખીજ. ૫
 દીપ સીખા સમ યુવતી સુખ, મન જનીહોસી પત;
 ભજહી રામ તજી કામ મદ, કરહી સદા સતસત. ૬
 કહા કહીએ કહા જોરીએ, થોરે જીવન કાળ;
 છોરી છોરી સખ જાતહે, દેહ કુટુંબ ધન રાજ. ૭

હરિગીત છંદ.

શ્રી રામચંદ્ર કૃપાળુ ભજ મન, હરણુ ભવ ભય દારણુ;
 નવ કંચ લોચન કંજ મુખ કર, કંજ પદ કંજરણુ.
 કંદર્પ અગનીત અમોત જીવી નવ, નીલ નીરજ સુંદીર.
 પટ પીત માન ઉતતડીત સુચી રચી, નૌમી જનક સુતાંવર.
 શીર કીરીટ કુંડલ તીલક ચારં, ઉદાર અંગ વીલુપણુ;
 આજન લુજ શર ચાપ ધર, સંગ્રામ જીત ખરદૂપણુ.
 ભજો દીનબંધુ દીનેશ દાનવ, દલન દુષ્ટ નીકંદન;
 રઘુનંદ આનંદકંદ, કાશ્યપચંદ દશરથ નંદન.
 ઇતી વદતી તુલશીદાસ શંકર, શેશ મુની મન રંજન;
 મમ હૃદય કંજ નીવાસ કરી, કામાદી ખલ દલ ગંજન.
 રસીયાવર રામચંદ્રકી જે, રાજ રામચંદ્રકી જે, સીતા રામચંદ્રકી જે.

સુપ્રસિદ્ધ સ્વર્ગસ્થ વૈધરાજ ઝંડુભટ્ટ આશ્રીત

સુરત આર્ય ઔષધાલય

સ્થાપ્યું સન ૧૮૯૬ સંવત ૧૯૫૨

હમારા ઔષધાલયમાં શાસ્ત્રિય જ્ઞત જ્ઞાનની ધાતુઓ, રત્નોપરત્નો, રસો, રસાયનો, ગુગ્ગુલો, ગોળીઓ, ચૂર્ણો, કવાયો, અવલેહો. રાગો. આસવો અરિષ્ટો. મુરખ્યા તેમજ શરબનો. અંજનો. મંજનો. ધૃતો. તૈલો. મલમો. ક્ષેપો. વીગેરે તૈયાર રહે છે તેમજ જામનગરથી મંગાવી આપવામાં આવે છે છે તેમજ દરેક રોગની ચિકિત્સા શાસ્ત્રિય ઔષધથી કરવામાં આવે છે.

સ્વાદિષ્ટ, આરોગ્ય જાળવી રાખનાર. પુરુષત્વ આપનાર. તેમજ, પ્રદૂર. ધાતુ ક્ષીણના. લોહીવિકાર, પિત્તના વિકારો. છાતીનાદરદો વીગેરેને મટાડનાર તેમજ આયુષ્યની વૃદ્ધિ કરનાર નિર્ભય વનસ્પતીઓમાંથી તૈયાર થએલું બાળકો વૃદ્ધો. તરૂણો તેમજ સ્ત્રીઓ નિર્ભયતાથી વાપરી શકે છે કીમત શેર ના નો. રૂા. ૧)

અધ્યક્ષ.

સુરત નાણાવટ
રામજીની પોળ

વૈધ. ચીમનલાલ ઠાકોરલાલ પંડ્યા.

તા. ક.—જહાર ગામના ઓર્ડરોપર પુરતું લક્ષ આપવામાં આવે છે.

જાહેરખબર

કાલને ભરોસે ન રહેવું.

રાગદેરા (કલ્યાણ અગલ ભેરવી)

ભરોસે શું રહ્યા ભૂલી ? પલકમાં પ્રાણ ગવાના :
 જીવો છો અન્યત્રા એવા, નહી નિજ હાલ થાવાના : ટેક.
 વળેલી મૂઠિએ આવ્યા, નથી સાથે કશું લાગ્યા;
 ધરા ધન ધામને મેલી, સ્મશાને સૌ સમાવાના ; બ૦ —
 સુખેથી શું હજી સૂતા, ખરેખર ખાડમાં ખૂતા;
 સમય વીલ્યા પછી પ્યારા, કુશલ ક્યાંથી કમાવાના; બ૦—
 રહોને સર્વદા સંપી, જગત જંગલમાં જંપી:
 મમત્વે મોહ થાવાથી, વિના મોતે મરાવાના; બ૦—
 તમારું શું તમે લેજો, કરી જીણી નજર દેજો;
 ધરા ધન ધામને કામે, નથી નિશ્ચયે ધરાવાના; બ૦—
 ભમાઈ ભૂલ કાઢાથી, વિપયની વાટ લીધાથી;
 પ્રાણે પાપને યોગે, ભવે ભાડે ભરાવાના; બ૦—
 ખબર પલની નથી પડતી, નથી ગુણદોષની ગણતી;
 ચડીલા કાલની ડાઢે, ચડી ચોપે ચવાવાના; બ૦—
 સદા સત્સંગને સાધો, વિસારો વેધને વાંધો;
 ઉપાયો આદરો અતે મહાસુખને જમાવાના; બ૦—
 સદા સન્માર્ગ ના શોધે, સખા શુભ વાત ના બોધે;
 કપા હરિરામની થાતાં, નથી દુઃખે દબાવાના, બ૦—

ચીમનલાલ ઠાકોરલાલ પંડ્યા.

